Yarım Ay

No. 42

15 Kuruş

1936
1. İkinciteşrin

İSTANBULUN İMARI

Üç Fransız Mühendisi: Lewisky, Doumérique, Prost — Şişmanoğlu ve ayakdaşları — Âli paşa — Blaque bey

Abdurrahman Adil Eren

Mösyö Proste geldi. Şehrin imarile uğraşıyor. Ölçüyor, biçiyor. Hangi sokağı nereden açacağım? Hangi caddeyi nereye kaldıracağım? Kalabalığı azaltmak için neler yapacağım? diye düşünüp duruyor.

Benim bildiğim ve hatırladığım: Mösyö Prost, şehri imar için gelen üçüncü Fransız mühendisidir. Bunlardan birincisi Reşid paşa - Âli paşa devrinde gelmiştir. İkincisi meşrutiyette gelmiştir. Üçüncüsü de Cumhuriyet devrinde geliyor.

Birinci Fransız şehircisi, aslında bir lehli olup adı -galiba- Lewisky idi. 1276 yangınından sonra gelmisti. 1276 da Beyoğlu semtinde büyük bir yangın oldu. Kasımpaşa baştan başa yandı. Ateş Beyoğluna da aştı. Beyoğlunu da kül eyledi. Bu yangın Kasımpaşadan, Yaninin kahvehanesinden başlamıştı.

Birinci Fransız mühendisi Beyoğlu kadastrosunu resmetti. Kabataştan Azapkapıya kadar pilânlar yaptı. Beyoğlu büyük caddesini de on beş metro olarak gösterdi. Yan sokakları onar, sekizer metrodan çizdi. Beyoğlu caddesi on beş metre çizilince bir kızılca kıyamettir koptu. Başda Şişmanoğlu Yanko geliyordu. Daha bir iki Rum zengini, Ermeni zengini ayağa kalkmıştı. Sadrazam Âli paşaya başvurdular; arzı mahzarlar sundular.

— Hiç olacak iş mi? on beş metroluk cadde açılır mı? fakir fukaraya yazık değilmi?... Hep evleri, arsaları kayb olacak, diye tepindiler, durdular.

Âlipaşa kalemi eline aldı. Şişmanoğlunun ön ayak olduğu gürültüye o da katıldı. O zaman, sefaretler baş tercümanlarından mürekkep olan "Altıncı dairei belediye„ meclisi riyasetine bir mektup yazdı. Meclisi tekdir etti. Âlipaşa yazdığı tekdirnameye birde işin para cihetini karıştırdı. Yapılan pilân mucibince caddeler, sokaklar geniş açılırsa büyük istimlâkler yapmak lâzım gelir. Büyük istimlâklere de üçyüz bin altın sarfetmek icap eder. Hiç devletin bu kadar parası var mıdır ki versin?!.„ dedi.

Âli paşanın tekdir mektubu Blacque beyin Altıncı dairei belediye" riyaseti zamanına tesadüf eder. O zaman Blacque bey birinci defa Altıncı daire reisi olmuş idi. Blacque beyin ikinci riyaseti Abdülhamit devrindedir.

Beyoğlunun Büyük caddesi, büyük ve geniş açılamadı. Sokaklar damdaracık kaldı. İşte Beyoğlunun dünkü ve bugünkü hali, Şişmanoğlu ve hempalarının ayak dirmelerinden geldi. Şişmanoğlu ve ayakdaşları, ayağa kalkmamış olsalardı, o meşhur Girid notalarını yazan Âli paşa kalemi, üçyüz bin altın için işin içine girmiyecek; Beyoğlunu da pis, berbat içinde nefes alınmaz, rutubetten durulmaz bir hale getirmiyecekti.

Şimdi hamdolsun Cumhuriyet devridir. Cumhuriyet devrinde basis düşüncelere yer yoktur. Herşey geniş ve zengin gözlerle görülür. Herşey, lâyık olduğu sureti bulur.

İkinci imarcı: Meşrutiyet devrinde gelen mühendis mösyö Doumérique idi. Mösyö Doumériuque de Allah için himmet eyledi. Mösyö Doumérinque'inde himmetine, ayan reisi Ahmet Rıza beyin de gayreti inzimam etti. Meşrutiyet iptidalarında, daha 1908 (1324) de İstanbul başdan başa yanmış; Fatih, Aksaray hâk ile yeksan olmuştu. İstanbulun tarihî meşhur yangınlarından biri daha zuhura gelmişti. Az sonra Tophane semti de yanmış, Cihangir kül olmuştu.

Dar kafalıların dar düşüncelerile bu iki adam mücahede ettiler; aylarca münakaşalar yürüttüler. Elhak nihayet muvaffak oldular. Bugün iftibar gözile gördüğümüz, güzelliğine hayran olduğumuz İstanbulun geniş, havalı, ışıklı mahalleleri vücuda geldi. Neresinden bakılır olsa deniz gözükür oldu. İstanbul körlükden, pislikden, karanlıktan kurtuldu ve hâlâ kurtulmasında devam ediyor. İçler ferahladı, ve herkes: (Ooooh..) dedi. Meşrutiyetin ilânı günü Abdullah Zühdünün kalemile dediği:

— Ooooh... gibi.

Filhakika İstanbul imarını çok bekledi. Cumhuriyete kavuşmasını bekledi. İstanbul, imarının kemalini Cumhuriyetinin kemalinde buldu. Allaha şükürler olsun...

— Yolunuz açık olsun; yolculuk ne tarafa?

— Cumhuriyet bayramını Ankarada geçirdik, büyük baloya da iştirak ettik. Şimdi İstanbula dönüyoruz.

— Ev hangi semtte?

— Şişlide!...

— Bilmiyor musunu? Şimdi orasının adı değişti: SİNEKLİ oldu.

— Yahu! Böyle telâş ile kaçışanlar da kim?

— "Şoförler Cemiyet„ nin yıllık içtimaından çıkan Şoförler...

— Ne için kaçışıyorlar?

— Diplomalı (!) bir arkadaşlarının ağırca bir şakasına uğramamak için...

— Üstadım! Bu sene Kamutaya ne gibi yeni tekliflerle geliyorsun?..

— Pek çok...

— Ne gibi.. meselâ?..

— Sana bir tanesini söyliyeyim: İstanbul çöplerini Mecidiye köyüne yığarak şehri bir kentriliyon karasineğin istilâsına oğratanlara, liyakat madalyası verilmesi!..

— Yahu!.. Havalar soğudu, görüyorsun ağaçlarda sarı yaprak bile kalmadı; sen, halâ paltosuz dolaşıyorsun?..

— On beş gündür dolaşmadan ayağıma su indi. Daha bir türlü ne bir apartmanın kapısını açık, ne de bir lôkalin gardırop memurunu uyuklar, ele geçiremedim ki.

Gazetede ne havadis var?.

— Antalya meselesi hakkında, Suriyedeki Arap gazetelerinin atıp tutmaları... Yok şöyle imiş de.. böyle imiş de...

— Azizim! atsalar da, tutsalar da.. imam yine bildiğini okuyacak... Sancak Türktü.. Türktür yine Türkün olacaktır vesselâm...

Ulu Önderimiz Kamâl Atatürk

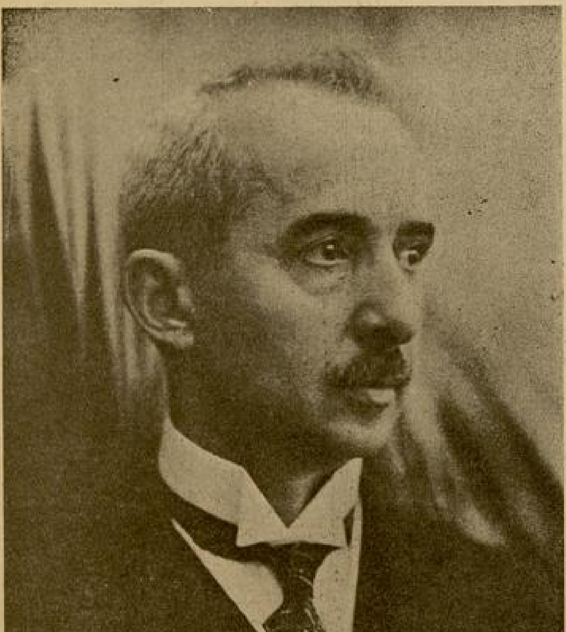

Başbakan İsmet İnönü

Okuyucularımızın Yazılarından :

CUMHRİYET 1923-

Yazan :

Bugün.. Osmanlı imparatorluğunun koyu cihalet, taassup bataklığına saplanıp.. zulmetin derinliğinde boğulduğu günün on üçüncü yılı !..

Karanlık bir çıkmaza saplanmış asil bir ulusu küflü fikirlerden, paslı, batıl itikatlardan söküp.. esaret boyunduruğundan kurtararak hayata çıkaran; ve ona yeni bir hız veren, demokrasiyi armağan eden mukaddes bir gün !..

Bu gün.. Atatürkün; ağzına kızgın kilit, asil bileklerine küflü kelepçe, mevzun ayaklarına ağır zincir vurulan temiz Ulusunu.. Hünkârın kan damlıyan sefil pençesinden, açgözlü düşmanların ağzına lokma olmaktan kurtarıp.. asırlarca asil, temiz saf Türk kanile yıkanıp yoğrulan «Şanlı Türk Bayrağını» öz vatanın temiz rüzgârlarında dalgalandırdığı gün !..

29 Birinciteşrin; Türk süngülerinin; 30 Ağustos zaferini, Türk ulusunu ve Türk erginliğini koruduğunu.. sefih saltanatın devirdiğini dünyaya haykırdığı gündür..

Bu gün.. düşmanların göklerimizi kirleten çelik kanatları altında, misket,kurşun, bomba, ateş, ölüm cehennemi içinde; tunç vucutlu Mehmetciklerimiz: bir kuru, yavan tayınla, çelik süngüleri uçlarına taktıkları sönmez azim ve temiz imanlarıyla, mukaddes yurt sevgileriyle, yeryüzünde hayat başladı başlıyalı hür yaşamış Türke; hürriyet, ve Cumhuriyeti getirdiler !..

Bir Ulus :

— Hürrüm!..

Diyebilmelidir ki, icabında istiklâlini Türk gibi koruyabilsin...

Ve.. nihayet bu gün.. Osmanlı devletinin Avrupa medeniyetine kapadığı, örümcekli cihalet, taassup kapılarını, Türk Cumhuriyetinin, Türk milletinin kırıp medeniyetin nurlu kucağına attığı bir gün!..

Şimdi, her gencin kalbinde ve gözlerinde ilimin alevi, şimşekleri çakıyor, medeniyetin güneş kızıllığı yanıyor.

Evet bu gün, çelik Türk süngülerinin bütün o eski acıları silip, bütün bu yaraları sardığı gün!.

Tarih, yalnız Türkü konuşur.. Onun hiçbir yaprağı yoktur ki.. zafer peşinde kıtadan kıtaya koşan bir Türk suvari alayını göstermesin.. Bir tek satırı yoktur ki, tek bir Türk yiğidinin pazısıyle, koca bir kaleyi zaptettiğini, mukaddes bir şarkı gibi, gönüllere fısıldamasın..

Tarihte devirler kapayıp açmış, İmparatorluklar yoketlmiş,, cenkten cenge, zaferden zafere koşup, eşi olmıyan kahramanlıklar yaratmış Türke; köle boyunduruğu vurmak istediler!..

Onun hürriyetini çekemiyerek, topraklarını paylaşmak istediler!. Türk: ellerine zincir, ayaklarına paranga vurdurur muydu hiç?..

Eğer tarih, ışıklı yol çizen bir düstursa.. eğer tarih, kahramanlık örneği bir destansa . eğer tarih bir istikbal rehberi ise kahramanı Türktür...Hızını ondan alır.. Hep serbest yaşayan Türk, bu boyunduruğa girer mi idi?.. Kanına, nesline yabancı kan karışmasına tahammül eder mi idi?..

Elbette bu olamazdı.. Tarih, bunu, kızarmadan bağrına nasıl basardı?.. Bu olduğu gün, hayat söndü demekti... Dünya medeniyeti Türkün hürriyetiyle başladı, yine onun serbestliğiyle bitecek!..

Yurdunun, erginliğine ağzı salyalı.. yosunlu dişleri kanlı, patlak kara gözleri dumanlı.. kuduz kurtlar gibi saldıranlara karşı Türk, aslan kesilmez mi?.. Elbette haddini bildirecekti onlara!.. O hasta haliyle bile, onların cehennemi ateşine topsuz, tüfeksiz

BAYRAMI
1936

R. RAFET

göğüs gerdi... Çünki bu... Erginlik davası idi!.. Çünki bu... Haysiyet koruması idi!.. Çünki bu... ezeldenberi ona lâyık olan hürriyet kavgası idi!.. Çünki bu... Asrın son tekniğiyle, azmin, imanın çarpışması idi!.. O kara günler için büyük bir ümit kaynağı olan istiklâl savaşı, şimdi Türk ve Dünya tarihine göğüsleri gurur ve iftiharla kabartan eşsiz bir yengi olarak geçmiştir!..

Çünki o al yazılı destan: zorlukları yenmenin, insan kudret ve kuvvetinin, cesaretin ne demek olduğunu haykırır!.. Çünki o, en geniş anlamile, Türklüğün ifadesidir... Savaş olur da.. zafer Türkü, Türk zaferi bırakır mı hiç?..

Savaş olur da.. Türk geri durur mu hiç?.. yenilir mi hiç?.. Elbette bunda da, bir kere daha kudretini, çarpacaktı onların haris suratlarına... Ve.. Çarptı da!..

Bilmiyorlar mıydi ki.. onun başında Ulusunun güvendiği ve inandığı Atatürk vardı!.. Tarih, Atatürkü... çizme ayağında parmağı şakğında, kalbi ulusunda, öyle gördü!.. Tarih Atatürkü... 31 martta, Trablusparpta.. Anafartalarda tanıdı!.. Oralarda ona gönül verdi.. Tarih Atatürke... Sakaryada inandı!.. Doğan Kemalizme orada bağrını açtı. Dumlupınarda ona secde etti. Ve.. Atatürk... Tarihin bu yarım kalmış harika destanını, Çankayanın demokrat köşesinde tamamladı! Ey!.. Mukaddes yeşil yurda göz koyan kötü dilekli düşmnlar!. Ey!.. Atatürk evlâtlarını parçalamak için, özünden fesatlıyan kara dilekli hainler!.. Şunu kafanıza, küflü bir çivi gibi, mıhlayın ki...

Komşularıyla dost geçinen, daima sulh dileyen o sakin, uysal, yumuşak, kendi halinde Türk; İstiklâline yan bakan düşmanlarını bir değil, bin kere, yüz bin kere, daha, kara bahtlarına gömecektir!.. Bu, tapındığımız yeşil yurdu hiçbir kimse alamaz!.. Türk yaşadıkca, onu vermez!.. Şunu bilin ki... Atatürk saflarında and içilerek çekilen kılıçlar, daha kınlarına konmadı!.. Giyilen çizmeler daha çıkarılmadı!.. Ve.. akan düşman kanları daha kurumadı!.. Zafer yaratan top sesleri.. halâ kulaklarda çınlıyor!.. Düşman buna inan!..

Türk anaları bir değil, daha binlerce Atatürk doğuracak!.. Vatan için, İstiklâl için ölen ulu şehitler!.. meçhul mezalarınızda rahat uyuyun! Ruhlarınız muazzap olmasın... Bize, kanlarınız, hayatlarınız bahasına emanet ettiğiniz istiklâle, her ân, sizi saygıla anarak, daha kuvvetle sarılıyor, bağlanıyoruz.. Ruhlarınız rahat olsun.. Biz bunu korumasını biliriz!.. Biliriz biz onu korumasını...

Atatürk saflarında yurd için ölen aziz şehitlerin ulu anaları!.. Silin gözlerinizin yaşlarını. Silin; size ağlamak değil, gülmek yaraşır!.. Ne mutlu, sizlere ki öyle erleri dün de, bugün de bağrınızdan kopardınız!. Asker anasına, ağlamak yaraşmaz..

Ey!.. nişanlısını, kocasını kaybeden, yalnız kalan, yüreği yaslı.. gözleri nemli genç dullar... Size matem yaraşmaz.. Çıkarıp atın sırtınızdaki o siyahları.. Siz kahraman sevgilileri, eşlerisiniz... Gözyaşı, matem, yalnız hürriyetsiz, vatansız kimselere, kahpelere yaraşır... Silin, gözlerinizin yaşını.. Silin...

Yarının genci!..

Unutma... Osmanoğulları dudaklarında som yakutları oyulmuş içki kadehleri, kolalarında çıplak cariyelerle raksederek, etraflarını görmeden, kahkahalar saçarak kanlı bir uçuruma doğru koşarken; Emperyalist devletler, yurdu yutmek için Padişahla pazarlığa

— Arkası 32 inci sayfada —

Kamutay Başbakanı Abdülhalik Renda

Genel Kurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak

Kanat- lanan Sunam!

YAZAN: Mükerrem Kâmil Su

Bu güzel genç kızı, böyle ilâhî bir müziğin derinliği içinde döndüre döndüre....

Avrupadan döner dönmez Anadoluda on beş günlük kısa bir gezinti yapmak üzere yola çıkmıştım. Fikrim, dönüşte Ankaraya inmekti. Fakat istasyonda çok sevdiğim arkadaşlarımdan biri :

— Olmaz, dünyada bırakmam.

Diye ısrara başlayınca dayanamadım.

Bir otomobile atlayarak doğru Yenişehirdeki güzel evlerden birinin önünde indik.

Evde büyük bir telâş vardı. Arkadaşımın yetişmiş iki kızı ve karısı, önemli bir düğün için hazırlanıyorlardı. Yemekte hep bu mevzu üzerine konuşuluyordu, dayanamadım :

— Kimin bu düğün, kuzum?

Diye sordum.

Genç kızlardan iri kara gözlüsü Selda:

— Sunanın.

Dedi. Öteki sarı saçlı, mavi gözlüsü tamamladı ;

— Kültür bakanının kızı, Sunanın.

İçimde bir yangın oldu. İçime derin bir uçuruma yuvarlanır gibi olanların duyduğu bir ürperme, bir baygınlık geldi, geçti. Ve halimi belli etmemek için ev sahibi bayan Nerimanla konuşmağa devam ettim. Arkadaşım :

— Ne iyi ettim de seni bırakmadım. Dönüşte uğrasaydın bu enfens, bu muhteşem düğünü göremiyecektin diyor, karısı da :

— Çidden eşsiz bir gece geçireceğiz. Sunanın düğünü bu, kolay mı?

Diye sözünü tamamlıyordu.

—Sunam, Sunam, benim küçük Sunacığım benim; bu gece gelin oluyor ha?

Yalnız içimde bu ses ve yalnız içimde bu isimle, bu soru vardı.

Akşama kadar, arkadaşımın işine ait projelerine, baş sallamakla vakit geçirdim. Ve gece otoda iki güzel kızın arasına sıkışarak Çankayanın zarif köşklerinden birinin önünde durduk.

Çankaya; bu gece her zamankinden daha şen ve daha aydınlıktı. Sunaların köşkü ışıklar içinde yanıyor, içerden tatlı, şen bir müzik sesi geliyordu.

Bastığım yeri görmiyecek, tanıdığım insanları seçemiyecek kadar şaşkındım.

Gözlerim, Sunayı arıyordu. Onu görmek, içimin bütün acısı ve bütün hasreti ile onu görmek, ondan sonra kırık, yaralı dönüp gitmek istiyordum. Salonlar dolu idi. Renk, koku, ışık, müzik, güzellik, sevinç ve saadet, herşey vardı. Biraz sonra hep birden bir alkış sesi başladı. Her yüz gülüyor, her göz sevinçten, sevgiden yaşarıyordu.

Küçük Sunam benim; en Büyüğümüzün kolunda, beyaz tül köpükleri ve pırıl pırıl yanan gümüş teller içinde süzülerek geliyordu.

Bu alkış tufanı büyük salonlarda ne kadar çağladı, müzik hangi hava ile coştu, taştı bunu bilmiyor, seçemiyordum. Gözlerimden: bütün ışıkları, sesleri, kalabalığı ve güzelliği ile bu salon, bu, Çankayanın zarif mavi köşkü silinmişti.

Şimdi içimde; on beş yıl önce tanıdığım küçük kız çocuğu ses veriyordu.

Onu, çocukluğunda birkaç kere görmüştüm. Kumral saçlı, parlak gözlü, güzel yüzlü, çok zeki birşeydi. Bir gece beraberce bir yere yemeğe davetli idik. Ev sahibinin çocuğu oyuncaklarını ortaya çıkarmıştı.

Sunayı, kendisinden ancak bir iki

yaş büyük olan kardeşi hırçınlaştırıyor, oyuncaklarını elinden almak istiyordu. Hangi ruh yakınlığı bilmem? - gözlerimin, hiç üstünden uzaklaşmaması olacak- Suna kucağıma atıldı. Minimini kollarını boynuma düğümleyerek :

—Gel, biz seninle oynayalım. Bana oyuncakların güzellerini ver.

Dedi.

O gece hep Suna ile beraber oynamıştık.

Karnına bastıkça ağlayan mavi gözlü taş bebek, kapağı açılmayan kırmızı bakır tencere, kurulunca gagasını yere vurarak yem yiyen kuş ve küçük bir iskemle..

Beyaz elbisesi, küçük kuşumun güzel kollarını, boynunu tamamen örtmüştü.

İşte on beş yıl önce biz küçük Suna ile başbaşa bu oyuncaklarla oynamıştık. Onları odanın bir köşesine dizmiş, öteki çocuklardan kaçırmıştık.

Küçük Sunayı, bir iş için Ankaraya gittiğim zaman gene görmüştüm. Beni hiç yadırgamamış: «Seninle nasıl oynamıştık!» diye o ziyafet gecesini hatırlamıştı. O gün, gene Sunayı hiç kucağımdan indirmemiş, hep onunla konuşmuş, oynamıştım.

Sunanın saçlarını okşarken.. canlı, ne renk olduğu belli olmayan güzel gözlerine bakarken, hep büyük bir emelin, sonsuz bir isteğin içimde canlandığını duyuyor... ve bu uzak hayale gülümsemekten kendimi alamıyordum.

Bir aralık bir kuş, bir su sesi gibi tatlı ve cana yakın bir sesle düşüncelerimden silkindim. Sunam karşımda idi:

— Sizi Bertanla tanıştırayım.

Uzun boylu, siyahlı genç, önümde eğildi. Beraberce büfeye gittik. Benim güzel Sunam cıvıldıyordu :

— Adresinizden kuşkuluyduk. Çağırı kâğıdımızı alamıyacaksınız, diye ne kadar üzülmüştüm. Gelmeseydiniz düğünümde büyük bir eksiklik duyacaktım bay Ekrem.

Sonra, üçümüz birden şampanyalarımızı sonuna kadar içtik. Ona, bir tesadüfün beni buraya sürüklediğini, dönüşte büsbütün başka maksatlarla Ankaraya uğrayacağımı söyleyemezdim.

Sunam eğilerek kulağıma fısıldadı :

— Pek mesudum bay Ekrem.

Kocasından izin alarak, Sunamı dans salonuna götürdüm. Beyaz elbisesi küçük kuşumun güzel kollarını, boynunu tamamen örtmüştü. Yalnız ensesi açıktı. Beyaz eteği, köpüre köpüre arkasında uzayan duvağıle beraber kollarımıza sarılmıştı, dönüyorduk.

Bu valsin hiç bitmemesini... ölümlere kadar böyle ses verip gitmesini istiyordum. Herşeyi unutmuştum. Onun çok değerli bir kültür adamı olan babasını, çok samimî, vakur ve fevkalâde güzel annesini, kardeşlerini, onu -benim hayallerime, emellerime set olan uçak mühendisini- arkada bırakmak.. bu güzel genç kızı böyle ilâhî bir müziğin derinliği içinde döndüre döndüre, bahçeye çıkarmak, orada dizili duran otolardan birine atlayarak kaçırmak istiyordum..

Sunam, korkudan büyüyen gözlerle bana soracaktı :

— Lâkin ne oluyor, beni böyle uçar gibi nereye götürüyorsunuz?

O zaman kulağına, tıpkı onbeş sene önceki gibi, eğilecek; büyük sırrımı söyleyecektim :

— Seni evime götürüyorum küçük

— Arkası 32 inci sayfada —

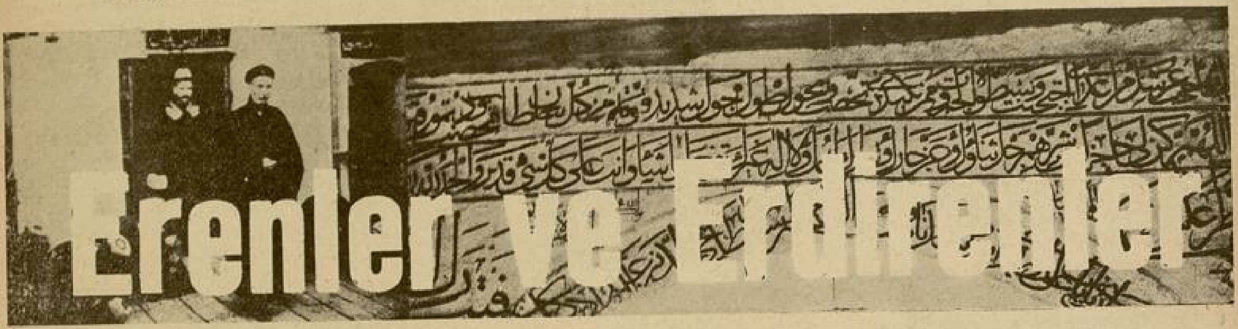

Erenler ve Erdirenler

Cemal Ataç, Yarım Ay okuyucularına hiç de yabancı olmıyan bir imzadır. Bundan önce büyük bir alâka ve heyecanla okuduğunuz [O, bir günâhkâr değildi] romanının muharriridir. Mevzularını, daima Anayurdun içtimaî derdlerinden, hakikî yaşayışlarından seçen Cemal Ataç; [Erenler ve Erdirenler] halk romanında, asırlarca bu memleketi korkunç pençesinde.. kara cahil tahakkümü altında yaşatan bir zümre ile, batıl zihniyetlerini tahlil ve teşrih etmektedir.

Yazan :
Elâziz Kültür Direktörü
CEMAL ATAÇ

◆

— 1 —

Hacı Sadık efendi, devrin bütün ricalini birer birer eteklemiş.. kırk konağın eşiğini dolaşmış, bir hayli papuç eskitip yüz suyu dökmüştü. En ve nihayet Anadoluda bir vilâyet Evkaf müdürlüğü payesini kopararak, o gece Edirnekapısındaki viran evine, çılgın bir sevinçle dönmüştü. Artık İstanbuldaki dar geçiminin fena sıkıntılarını tamamen unutmuş.. muhayyelesini yıllardanberi işgal eden refah ve ikbalin yolunu yakalamıştı. Daha şimdiden, en parlak bir rical hayatı, ve konak âlemi yaşamayı kurmuşdu. Cübbesinin eteklerini savura savura, Süleymaniyeden Edirnekapısına gelinçiye kadar herşeyi düşünmüştü : Konak, atlar, arabalar, halayıklar, cariyeler, odalıklar, elmaslar, altınlar, herşey herşey, bütün dünya saadeti temin edilmişdi.

Hacı Sadık efendi, devrin bütün ricalini birer birer eteklermiş ...

Şimdi iş, birân önce çoluğu çocuğu toplayup, memuriyeti mahalline kadar gitmekde idi. Buna da çare bulmuştu. Babadan kalma ev, ne kadar harap olsa da yine beş on altın ederdi. Birkaç beşibiryerde altını da, halilesi Saliha hatunun boynunda, şangır şangır her gün sallanıyordu. Biricik kızı küçük Sadakatın da, dost ahbab tarafından kundağına dikilmiş, beşiğine asılmış beş on nazarlık altını vardı. Bunların hepsi bir araya gelirse Hacı Sadık efendiyi, değil Anadoluya, öbür dünyadan daha öbür tarafa bile götürürdü.

Kapıyı, sevinç dolu bir şiddetle, hızlı hızlı çaldı. Saliha hanımın yüreği hopladı, kainvaldenin hafakanları kalkdı; küçük Sadakat dilini ısırdı. Evin içine bir musibet, bir felâket inecekmiş gibi: herkesin rengi kaçtı, Pamuk kedi bile sırtının kamburunu çıkararak bu gürültülü sadmeye karşı bir kaç kere tısladı. Büyükhanım esmaülhasnayı okumaya başladı; ve nihayet Saliha hanım sapsarı çehresile kapıyı açtı.

Hacı Sadık efendi, ... vilâyeti yeni Evkaf müdürü, ricalden, ashabı emlâk ve yesardan olduğu.. konaklar, halayıklar, odalıklar sahibi bulunduğu halde, kapınının bu kadar geç açılması ne demekti ? Bu pespaye mahlûklar, kendisine karşı bu küstahlığı; ve hatta nankörlük denebilecik bu ağır ayaklığı, ne cesaretle gösterebilirlerdi ?!..

Saliha hanım, titriyen ellerile kapının bir kanadını açarak arkasına büzülmüş: "kim o? ne istiyorsunuz ? ne var?.. gibi bir vaziyet almak isterken, Hacı Sadık efendi gür sesile haykırmıştı :

— Bire nabekârlar !... bu ne kepazelikdir? İçerde ne halt işliyorsunuz da duymadınız? Neden kapıyı terkedip gidiyorlar?! Bu ne nankörlüktür. Alemallah, cümlenizi kapı dışarı edeceğim; hele o uşaklara yapmıyacağım yoktur. Her birine kırkar sopa, kırkar tekme attıktan sonra, kâffesini kapup kapı dışarı edeceğim... Sürünsünler habisler !.. diye feryat feryat bağırıp çağırıyordu. Kendisini, haşmetli bir konak efendisi sayarak kafasını dikmiş, yumruklarını sıkmış, gözlerini Hacıbektaş taşı gibi yuvarlak bir genişlikle açmış, devire devire ateş püskürüyordu.

Saliha hanım, birdenbire bu hale bir mana verememişti. Kocasının bu taşkın hezeyanını dinledikçe, aklını kaçırmış

olduğuna hükmederek, ellerini yüzüne vurup: "Eyvah! eyvah efendi çıldırmış!„ diye, hıçkıra hıçkıra içeriye koşdu. Büyükhanım hâlâ esmaülhasnayı okuyor, bitmez tükenmez ilâhî vasıfları cehren sayıp döküyordu. Kızının bu velveleli dönüşü onu da şaşırtmış.. sesi birdenbire kısılarak, ağzından dökülen sözler bir tehlil ahengile, basık tavanın havası içinde uhrevî ve korkunç akisler bırakmışdı!.. Zavallı ihtiyar, sefaletin bütün ağırlığile çökdüğü bu viran aile ocağının, artık tamamen söndüğünü; ve bir de başlarına azılı bir deli belâsı çöktüğünü anlar anlamaz;âni bir teheyyüçle boğazına bir şeyler tıkanır gibi oldu. Tehlillerini şaşırarak, korkunç hırıltılarla, oturduğu minderin kenarına yuvarlanup kaldı.

Hacı Sadık efendi, harap evinin avlusuna girerken, basık saçaklı binanın sarkan çürük tahtalarının biri, alnının tam ortasına çarparak aklını başına getirmişti. Kendisinin henüz, müstakbel konağında değil, eski ve harap evinin perişan avlusunda olduğunu anladı; ve "Hasbinallah" ve nimelmevlâ ve nimelvekil„ diyerek başını iki tarafa sallaya sallaya odadan içeri girdi.

Saliha hanım yere düşüp, gözleri kaymış, ağzı köpükler içinde kilitlenmiş yaşlı annesile meşgul oluyor; küçük Sadakat ise, bir köşeye büzülerek korkusundan tir tir titriyordu. Büyükhanıma olanlar olmuş, şiddetli bir felc, ihtiyar kadını kaskatı kesmişti. Saliha hanım büsbütün şaşırmıştı. Kocası delirmiş, annesi elden gitmişti. Arkasına döndüğü zaman Hacı Sadık efendinin çehresile karşılastı. Onu çıldırmış görmüşdü.. hayalinde, ne azılı bir deli olup başına keskin bir belâ olacağını düşünmüştü. Şimdi artık kocasının, kocaman gözleri kanla dolu, kuvvetli bileklerine saçları dolanmış olduğu halde kendini nasıl sürükleyip yere çalacağını... ve nihayet birânda kızarak boğazını sıkıp, bir kedi yavrusu gibi, boğup atıvereceğini görür gibi oldu. Ellerini yüzüne kapadı :

— Aman yarabbi sen bize acı! Efendi çıldırdı annem gitti, ben ne yaparım?... diye saçlarını yolmıya başladı.

Hacı Sadık efendi hayretler içinde kalmıştı. Kendisi neden çıldırmıştı? Kim bu haltı karışdırmış, ortaya böyle bir lâf çıkarmışdı?!.. Büyükhanıma ne olmuştu? Bunlara hiçbir mana verememekle beraber, yerde yatan ihtiyara yaklaşdı. Yüzüne bakdı, hâlâ o eğrilmiş gözlerle sabit bir noktaya bakan ihtiyarı, kaldırmak istedi. Fakat bir kalıp buz gibi soğuk ve cansız olduğunu anladı. «İnnallahü ve inna ileyhü raciun!» diyerek, içinden gelen geniş bir kahkahayı gırtlağında zapt ve tadile uğraştı... hafif bir tebessümle doğruldu. Bu çene canbazı ihtiyar belâdan da kurtulmuştu.

O, Hacı Sadık efendiye az mı yapmıştı?.. Kendi tabirile tam yirmi yıldır kan kusturuyordu. Hele son zamanlarda hiç tahammül edilmez bir şey.. bir müsibet.. bir cehennem cadısı gibi olmuştu. Evin sefalet ıstırabını, o, çenesi ve haysiyet karıcı sözlerile tam bir işkence şiddetine getirmişti.

Hacı Sadık efendi içinden böyle söylenirken karısına döndü :

— Yahu ! yahu ! yahu !..

— . . . . .

— Yahu; sana diyorum, benden ne saklanıyorsun? ne korkuyorsun?.. Yoksa sana da mı bir seyler oldu? Aman Allahım, bunların hepsine mi inmeler indi? Hişt bana bak yahu!

Saliha hanım, korkudan dışarı fırlamış gözlerini, vücudile beraber yavaş yavaş Hacı Sadık efendiye çevirdi; ve yüzüne dikkatle bakarak:

— Aman efendi, sen misin ? deli değilsin değil mi? yoksa?..

Başka bir şey söylemedi, yüzünü yine ellerile örterek, köşeye sokulup büzülmeye başladı; eğer orada küçük bir delik bulsa içine girecekti. Saliha hanım biliyordu ki deliler, çok zaman en uslu insanlardan daha akıllı ve usludurlar. Sonra birdenbire insanın boğazına sarılıp hakkını pazar ederlerdi. Bu sebeple, kocasının aklı başında olduğuna bir türlü inanamıyordu. Ve birtakım dualar, niyazlar, tazarru ve tezallûmlerle Cenabımevlâya yalvarıyordu. Hacı Sadık efendi halilesinin kolundan tutarak:

— Yahu! ne oluyor, deli misin? Sen mi çıldırdın da bana çıldırmış diyorsun?..

— Arkası 28 inci sayfada —

Süleymaniyeden Edirnekapısına gelinceye kadar herşeyi düşünmüştü....

— İsteren bir yere girip içelim?....

Yazan :

CAHİT UÇUK

YALANCI GENÇLİK

Kadın, pencerenin önünde oturmuş, kenarlarından çamurlu sular akan sokağa, kurşunî göğe, uzaktan görünen koyu renkli denize bakıyordu. Kapı açılarak kocası girdi. Erkek ellerini uğuşturuyordu :

— Soğuk var karıcığım, soğuk!

Kadın, isteksiz isteksiz başını kaldırdı :

—Bu günümüz zehir oldu. Sonbahardan sonra birdenbire geliveren kışı hiç sevmiyorum. Kanım donuyor sanki, neşem kaçıyor..

Erkek, zorla gülümsedi :

— Bu neşesizlikte, bizim sonbarımızın da payı var.

Kadın, hırçın bir tavırla ayağa kalktı :

— Hiç te öyle değil!..

— İhtiyarlamağa başladığımızı kabul etmiyor, inanmak istemiyor musun? Buna tamamile inanabilseydin zaten ihtiyarlamazdın ki..

— Ne demek istiyorsun? Ben ihtiyar mı oldum?

— Hayır, onu demek istemiyorum. İnsanlar gençlikten ayrılırlarken, vakit vakit üzüntüye kapılırlar, neşeleri kaçar.

— Sen kendi yüzüne bak!

— Ne var benim yüzümde?

— Daha ne olacak? Çizgisiz, kırışıksız bir yeri kalmamış!

— Ya senin?

— Ben senden on yaş küçüğüm.

— Belli!..

Kavga başlıyakcatı. Erkek, başını iki yana -lâhavle der gibi- salladı. Ayna önünde duran karısına yaklaştı :

— Bu gün ikimizin de sinirleri bozuk. Dişimizi sıkalım da kavga etmiyelim...

Sesinde af dileyen bir ahenk vardı. Kadın hafifçe gülümsedi :

—Bu gün evde hapis mi olacağız?

Erkek, karısının kırlaşmağa başlayan kumral saçlarını okşuyordu :

— Gezelim karıcığım! nereye istersen gidelim, eğlenelim, pazarı boş geçirmiyelim.

Kadın, içini çekti :

— Bir çocuğumuz olsaydı, ikimiz de bu kadar sıkılmıyacak, boş yere kavgalar etmiyecek, hatta sinirlenmeye vakit bulamıyacaktık..

— Ben, sana söylüyordum, fakat, ne yapayım ki istemedin.. Vücudunun bozulacağından korkuyor, çocuk lâfı oldu mu ağlıyordun. Halbuki şimdi pişmansın.. vücudun da eski inceliğini, zarafetini kaybetti.

Kadın, mahzunlaşmıştı :

— Haklısın! Bu lâkırdıları bırak, nereye gideceğiz? Karar verelim...

Erkek, saatine baktı :

— Üç... İstersen karşı tarafa geçelim, sinemaya gideriz.

— Deniz dalgalı...

— Yok canım, hava lodos değil ki.. Dört buçuk matinesine yetişiriz.

Kadın, masa üzerinde duran gazetelerden birini çekerek, sayfaları açtı. Sinema ilânlarını gözden geçirdi.

— İpekte güzel bir filim var.

— Güzel olduğunu nereden biliyorsun.

— İyi artistler oynuyor.

— Pekâlâ...

Kadın, kimonusunu çıkardı, giyinmeğe başladı, saçlarile, yüzile, tırnaklarile uğraşıyordu. Erkek, ikide bir saatine bakıyordu :

— Suzancığım! biraz da çabuk olsan!

— Hazırlanıyorum. İstanbula boyasız, tuvaletsiz inecek değilim ya...

— Peki, peki, kızma!.. Sinemaya geç kalırsak öfkelenme yalnız..

Bir saat sonra, sokağa çıkmışlardı. Kadın, ince uçlu, yüksek topuklu iskarpinlerinin üzerinde seke seke yürüyor; dolgun vücudunun bütün ağırlığile, kocasının koluna asılıyordu.

— Üçü kırk beşe yetişecek miyiz?

— Bu gidişle hayır...

— Neden?

— Neden olacak? Bu iskarpinlerle yürüyemiyorsun ki.. Bir müddettenberi kısa ökçeli iskarpinlere veda ettin, Bunlarla nasıl yürüyorsun, şaşıyorum sana... Evvelce ne güzel spor iskarpinleri giyerdin, seninle yollarda uçar gibi yürürdük. Halbuki şimdi...

— Bu yaşta, bu vücutta, bu boyda insanlar için kısa ökçe hiç te güzel değil... Hem de niçin bu kadar aksisin? Herşeyden heman bir kavga vesilesi çıkarmak istiyorsun?

Erkek, sesini çıkarmadı. İskeleye gelmişlerdi. Vapur kalkmak üzereydi. Koşa koşa, bilet almadan vapura girdiler. İkisi de yorulmuş, kuvvetli soluklar alıyorlardı. Yanyana oturdular.

Erkek, gazetesini açtı. Kadın, denize bakıyordu. Deniz, çırpına çırpına Sarayburnu parkının kıyılarına vuruyor, martılar uçuşuyordu.

— Keşke evde otursaydık, küçük çocuklar gibi pazar günü eğlence istiyoruz..

Erkek, gazetesini katladı, cebine koyarak döndü :

— Evde kalsan bir türlü, sokağa çıksan bir türlü. Seni anlayamıyorum.

— Anlaşılacak birşey yok ki ... Hava fena, sinirlerim bozuk, bir dakikam, bir dakikama benzemiyor...

— Sana, okumak zevkini aşılayamadım gitti. Böyle kapalı, bulanık, yağmurlu havalarda divana uzanıp okumaktan büyük zevk olamaz. Kendin okumadığın gibi, bana da rahat vermiyorsun...Şimdi evde olsak, yumuşak bir pantalon giyecek, üzerime ropdöşambrımı geçirecek, sigaramı tüttürerek okuyacaktım. Yağmur, soğuk, güneşsiz gök beni, hiç alâkadar etmeyecek, herşeyi unutacaktım...

Kadın, dalgın dalgın sulara, limanda gelip giden, bacası dumanlı küçük vapurlara, motörlere bakıyordu. Vapur, Köprüye gelmişti.

Karı koca, ağır ağır yerlerinden kalktılar. Kalabalığın arasına karışarak köprüye çıktılar. Yağmur artmıştı. Erkek, bir taksi çağırdı. Kadın, mırıldandı :

— Ne lüzum vardı!..

— Şemsiyemiz yok, ıslanırdık.

— Evden çıkarken niye almadın?

— İskeleyle evin arası çok az, sonra yağmur bu kadar çok yağmıyordu...

Otomobile atladılar. Biri bir tarafta, öbürü bir tarafta oturmuştu. Dargın çocuklar gibi somurtkan, yüzleri asılmış, biribirlerine bakmıyorlardı.

Şoför, başını çevirmeden sordu :

— Nereye gideceğiz?

— Beyoğluna...

Otomobil, tramvayların sağından, solundan geçerek, insan kalabalıklarından sıyrılarak Beyoğluna çıkmıştı.

— İpeğin önünde dur...

Şoför, birdenbire fren yaptı. Otomobil biraz gerileyerek durdu. Parasını vererek indiler.

Biraz sonra, yumuşak koltuklara gömülmüşlerdi. Salon yavaş yavaş karardı. Müzik başlamıştı. Dünya havadislerini seyrettiler. Karı kocanın, başlarınının içindeki düşünceler değişiyor, uzaklaşıyordu. Kar sporları, düşerek yanan bir tayyare, kızağından denize indirilen bir vapur, Paris modaları, v.s. v.s.... temiz bir su gibi içlerinin sıkıntısını yıkamış, temizlemişti.

Filim başlayınca, erkek karısına yaklaştı, yavaşça sordu :

— Güzele benziyor değil mi?

Kadın da aynı sesle cevap verdi :

— Evet...

***

Sinemadan, bir aşk filimi görerek çıkmışlardı. Yaşlarını, sinirlerini, unutmuşlar, kolkola geçmiş, kalabalığın seli arasına karışmışlardı.

Erkek, sordu :

— İstersen, bir yere girip içelim..

— Sahi, iyi olur, çoktanberi hiç içmedik...

Önünden geçtikleri büyük lôkantaya girdiler. Orkestra, insanı hayale sürükleyen bir parça çalıyordu. Karı koca, bir masaya oturdular. Gülümsiyerek, biribirlerine bakıyorlardı. Siyah elbiseli garson, saygıyle eğilerek onları selâmladı:

— Emriniz?:..

Erkek, karısına baktı :

— İçeceğiz değil mi?

Kadın, memnun bir sesle cevap verdi :

— İçeceğiz, hem de rakı...

Birkaç dakika sonra, beyaz örtülü masanın üstü bir çiçek bahçesi gibi renk renk mezeler, yiyececeklerle dolmuştu.

Karı koca, kadehlerini kaldırdılar, fısıldaştılar :

— Neşemize!

Erkek, daha yavaş :

— Gençliğimize! dedi.

Buz dolu kuvanın içindeki şişe boşalıyor, yenisi geliyor, gülerek konuşarak, içiyorlardı.

***

Vapurun salonuna girdikleri vakit ikisi de hafifce sallanıyor.. ve kahkahaya yakın bir neş'eyle gülerek konuşuyorlardı. Bir köşeye oturdular. Erkek, kadının elini avucuna almış, onun güzelliğinden, gençliğinden basediyordu. Kadının, dudaklarının boyası gözlerinin sürmesi yayılmış, gözlerinin kenarındaki hatların içi pudra birikintilerile dolmuştu. Gülerek kocasını dinlerken, karşı tarafa bir genç kızla bir delikanlı gelerek oturdular. Genç kız, ilkbahar gibi, delikanlı güneş gibi ılık ve güzeldi. Yanyana oturdular, elleri biribirinin avucunda, gülerek konuşmağa başladılar. İkisi de o kadar canlı o kadar taze, güzel ve neş'elidiler ki, karı koca kendilerini unutarak onlara daldılar. Genç kızın gözlerinde, yüzünde, dudaklarında, saçlarında bir damla boya yokdu. Gülerken dişleri ışıldıyor, kahkahası billûr gibiydi, saçları yukardan vuran ışıklarla tutuşmuşdu sanki...

Erkek, bir karısına, bir de karşıda ki genç kıza bakdı.

Kadın, bir kocasına, bir de karşıdaki delikanlıya bakdı... sonra göz göze geldiler. Neş'eleri kaçmıştı. Kadın, sinirli sinirli esnedi, başını sağa sola çevirdi, denize bakdı, karşıdaki gençleri görmek istemiyordu.

Kocasının kulağına doğru eğilerek fısıldadı :

— Tıpkı biz de böyleydik !

Erkek, içini çekdi :

— Evet, tıpkı böyleydik!..

Kadın, içinin bütün isyanını dökmek ister gibi, büyük bir soluk aldı :

— Yalancı gençlik !...

ŞİİRLERİMİZİN PROFİLLERİ

Yazen:

SADRİ ERTEM

Şairin vezinden, kafiyeden ve kısaca artistlikten başka asıl kuvvetini veren bir içi vardır. Teknikten bambaşka birşey olan, elle tutulmıyan, gözle görülmiyen bu esirî hava, çok defa edebiyat münakkitleri ve tarihçileri tarafından ihmal edilmiştir. Şairin asıl heyecanını yaratan, ona hüzün veya neşe veren, hicvinde hâkim olan şey, hayatı görüş ve anlayış tarzıdır. Vakıa bu noktayı bazıları, pek çok zamanlar basit ve ferdî psikoloji ile, şairin, halâ esrarlı ve halâ sihirbaz feneri gibi bir çakıp bir sönen ruhunun tılısımı, keşfedilir zannettiler.

Bunu, şaire sorarsanız size gülüverir.

Haklıdır, hiç umman, dalganın ve çalkantının ne olduğunu izah edebilir mi? İzah onun nesine? Bal yapan arının bir de kimyager olmasını istemek manasızdır.

Umman anlatmaz kükrer.. Arı düşünmez bal yapar. Mamafi şair kendisini tahlil etmiyor; ve hatta tahlilden kızıyor diye.. biteni inkâr etmek mi lâzım gelir?

Şüphesiz hayır..

Şairin ruhunu yapan.. hatta onun tekniğini halkeden şey, mensup olduğu hayat sınıfının tesirleridir.

Onun için en münzevi, en fertçi şair bir sınıfın ideolojisi içindedir.

Osmanlı imparatorluğunda tanzimattan evvelki hayat sınıfları:

1 — Saray etrafında taayyüş eden zümreler.

2 — Yerli sanayii ve ticaret burjuvazisi.

3 — Küçük burjuva ve köylü idi.

Sarayın şiirini divan edebiyatında görüyoruz. Arap ilmi ve Fars tekniği işe hâkim.

Osmanlı hayatında yerli sanayi hayatı ve ticaret kültürü ancak vakit vakit kalkınabilmiştir. Bu yerli sanayi burjuvazisi, çok zaman lonca ile birlikte hareket ediyordu. Lonca ise dinî mahiyeti haizdi. Yerli sanayi ve ticaret burjuvazisi, kendini, üçüncü Ahmedin son senelerindeki sulh devirlerinde gösterir. Ve hatta ihtilâl yaparak iş başına gelmek ister. Saray şairi olan Nedime, güzel Türkçe söylemek zevkini ilham eden şey, ihtimal İstanbulda tesüs eden burjuvazinin inkişaf etmiş olmasıdır. Nedimden evvel o güzel, o canım Türkçe niçin yoktu? Bu bahis üstatlarımızı cidden meşgul edebilecek bir sahadır.

Osmanlı devrine ait köylü ve küçük esnaf idealile söz söyliyen saz şairleri vardır.

Tanzimat; Türkiyede küçük sanayi ve ihracat ticaretinin inhidamı demektir.

Tanzimat edebiyatının en meşhurları:

Ziya Paşa, Şinasi, Namık Kemal, Abdülhak Hamit, Şemseddin Sami, Cevdet Paşa, Ahmet Mithat Efendi, Recai Zade Ekrem, Beşir Fuat, Ebuzziya Tevfik, Sait Bey, Mizancı Murat.

Hayata hâkim olan sınıf Avrupanın fabrika mamulâtı için emin satış yerleri temin etmek istiyordu. Bu maksadladır ki Türkiyede Tanzimat fermanları sırasile şu manayı ifade ediyordu:

İstikraz aktedebilmek için emniyet ve itibar vasıtası olan Tanzimat, Avrupa fabrikası mamulâtını ve fabrika ideolojisini aldı.

Sermayesi ve fabrikası olmıyan memlekete getirdi. İstihsali makinalaşmıyan memlekette, tıpkı muasır burjuva gibi, istihlâk arzusu bütün halkı, ancak bu devreden sonra sardı.

Bu, Türkiyeye borç para verenlerin, Türkiyede banka açanların, imtiyazlı şirketler kuranların en tabiî arzusu idi. İstihsal vasıtası olmıyan, ve yalnız muasır insan gibi istihlâk eden adam, müstemlikecinin arayıp arayıp ta bulamadığı yegâne vaziyet idi.

Maarif ve terbiye siyaseti ve yaşayış tarzı, devletin iktisadî ve malî siyaseti, borç vereni darıltmamak esasına istinat ediyordu. Devletin bütçesine istinat edenler de, devletin bu yeni menbaına göre bir görüş sahibi oldular. Bu görüş yeni bir edebiyat ve şiir vücuda getirdi. Buna kısaca Tanzimat edebiyatı diyoruz. Bunu iki plânda görüyoruz:

1 — Tanzimatı fikir halinde kabul edenlerin edebiyatı.

2 — Tanzimatı his halinde duyanların edebiyatı.

Filesof (Amyel) in Meşhur (Jurnal Entim)inden:

Yazan :

ALİ RIZA SEYFİ

22 Eylül 1871.

Boz bir gökyüzü... Ağır, yaslı bir gün; işte bir dostum benden ayrıldı.

Güneş merhametsiz ve hırçın.

Herşey geçip gidiyor, herşey bizi unutuyor.. Ve bütün kaybettiklerimizin yerine: ihtiyarlık ile beyaz saçlar kalıyor!

Yemekten sonra arasıra boşanan sağnaklar arasında (Chailly) ye kadar yürüdüm. Yağmurlu bir görünüşün benim için büyük bir güzelliği, büyüsü var. Koyu renkler, daha kadife gibi oluyor, hafif boyalar ise daha esirîleşiyor. Yağmur altında kırlar, gözyaşları ile izlenmiş bir yüze benziyor, şüphesiz daha az güzel; ancak daha çok manalı.

Sathı, sevinçli, parlak, el ile tutulabilir güzelliğin yanında estetik duygumuz, başka bir güzellik sistemi daha keşfeder ki: bu hemen hemen gizli, örtülü, görünmez ve sırlı bir güzelliktir; ahlâkî güzelliği andırır bir güzelliktir.

Böyle güzellik kendisini, yalnız onu görebilenlere gösterir, bunun için de daha ince, daha tatlıdır. Bu, bir parça, fedakârlıktaki sevince, imanın vecd ve cennetine, elem ve kederin zevkine benzer... O güzellik, herkesin yetişebileceği bir güzellik değildir.

Onun cazibesi yalnız kendine göredir. İnsanda garip bir ıtır, yahut vahşî ve işidilmemiş bir ahenk tesirini yapar.

Bir kere bu güzellikten zevk alma duygusu uyandı mı, dimağ ona derin bağlarla bağlanıp kalır

Sonra; bütün insan sürüsile bir düşüncede olmamak ta, insanın izzetinefsine ayrıca hoş gelir.

Bu hal, büsbütün ortada olan şeylerle, hiç şüphe götürmeyen, apaçık güzelliklerle elde edilemez.

«Esoteric ve paradoxical» güzellik için bir büyü, bir sihir demek belki daha uygun olur; çünkü bu, yabancının gözünden kaçar.. ve bizim hulyalı, vecitli ve istiğraklı benliğimize sığınır.

Klâsik güzellik her göz içindir; o, artık yalnız kendisi için olmaktan çıkmıştır.

Esoteric güzellik ise utangaç ve çekingendir; duvağını, yalnız perdesi kalkmış gözlere açar.. ve lûtuflarını aşk ve sevgi üzerine saçar.

Görüştüğü adamların ruhlarile münasebete girişen muhibbem X... n, bir kere alâkadar olduğu adamların çirkinliklerini görmemesi, işte bundandır. Onun için yalnız bir şey vardır: Sever ve sevmez. Onun için sevdikleri güzeldir, sevmedikleri çirkindir. İşin içinde bundan başka bir oyun, bir karışıklık yoktur. Onun bedii düşünceleri, ahlâkî ve manevi sempati içinde ayrılmıştır. O yalnız kalbile bakar, güzelin yanından geçip, büyü ve sihrin yanına diz çöker...

Ben de öyle yapabiliyorum. Ancak bu, düşünce ve kendimi sevk neticesi olabiliyor. Muhibbem ise bunu gelişi güzel, istemeksizin ve hemen yapmaktadır. Galiba onda artistik ruh yok. Eşyanın iç görünüşile dış görünüşünde tam bir mutabakat olması, madde ile şeklin biribirine benzemesi için derin istek onda yok. O çirkinlikten, çirkinliği görmekten acı duymuyor, hatta çirkinliği görmüyor bile. Bana gelince, ancak beni sarsan şeyi unutmağı yapabiliyorum, sarsılmaktan kurtulamıyorum. Bütün vücut kusurları, çirkinlikleri beni zedeliyor; hele bir kadının güzel olmaması -imkânsız bir şey olmak icap edeceğinden- beni bir gözyaşı gibi, görülmemiş derecede acı birşey gibi, en güzel yürekte bir falso gibi, beyaz üstünde bir mürekkep lekesi gibi, kısacası umumî nizamda bir bozukluk gibi kederlendiriyor. Öbür yandan da güzellik, mucizeli bir yemek, sanki Tanrıların şarabı gibi kuvvet veriyor.

Sağ bir vücutta güzel bir ruh çok nadir, çok kuvvetli birşey.

Kalp, akhselim, zekâ ve şecaat bir yere toplanırsa; güzellik dediğimiz o, çok tatlı, bağlayıcı yemek olmaksızın da yaşayabiliriz. İçimizi hasretle çekmekle beraber, sefahatsız yaşayabildiğimiz gibi, öylece de büyüyüp gideriz. Ancak, lâzım olanlar elimizde ise, bahtıyarız demektir.

Birinci plândaki tanzimat safhası kalple alâkadar değildir. Tanzimatın bu safhasındakiler ruhları itibarile Şarklıdırlar. Şimdi "hukuku beşar beyannamesi„ni pekalâ anladığı halde, pek köhne bir uslûpla şairlik ediyor.

Fransada ikinci Cumhuriyetin ilânında üç renkli ihtilâl bayrağını çeken bu Türk, pek alaturka bir şairdir.

Namuk Kemal aynı şekildedir. O da muasır fikirler için cidal ettiği halde, zekâ itibarile Asyalıdır. Bu devrenin son haddini (Hamit) tamamlar. Onda da Asyalıkla Avrupalık omuz omuzadır. İkinci plân tanzimatın his halini aldığı safhadır. İstikrazlarla hayatlarını idame edenlerin çocukları, babalarının fikirlerini ihtiyac halinde duydular. Ve istihsali Kurunu vustaî, fakat istihlâki asrî olan müstemlike mahlûklarının hislerine tercüman oldular. Edebiyatı cedide yeni sanatın tekniğini getirdi.

Bu safhada, şekli fena olmıyan şiirler yazıldı. Fakat bu şiirler tanzimattan evvelkiler ve tanzimatın ilk devrine tesadüf edenlerin eserlerinden daha iyi olmadı.

Bu devrenin şiiri, pek vazih olarak fabrika reklâmı gibi şeydir. Şiirler bilhassa plâstikçe bir ihtiyaç listesini, ballandıra ballandıra anlatmak haline getirildi. Ve şair, tıpkı bir otomobil fabrikası gibi, mütemadiyen yeni modelleri teşbir etti.

Başlıca şair cereyanlarının mümessilleri: yeni Yunanî zevkin mümessili Yahya Kemal, Senbolizmin mümessili Ahmet Haşim, Senbolizmin mallarme kolundan ahenk ve serbest vezini getirdi.

Halâ bunların yolunda yürüyenler de var. Fakat edebiyat tarihi için mühim birer köşebaşı olan bu isimler, görüldükleri gibi his ve ruh kahramanı olarak değil, edebiyatın mühendisi olarak her halde kıymetlidir.

1908 inkilâbı memlekette bir burjuva hareketi idi. Selânik burjuvazisinin bir iddiası vardı:

Vaziyete hâkim olmak. Bunun için nazarî bir şekilde çalıştı. Balkan mağlubiyeti onun haklı olduğunu isbat etti. Halktan gelen bir cereyan lisan ve vezinde halka doğru iddiasiyle ortaya atıldı. Buradaki halktan maksat küçük burjuvadır.

Küçük burjuvanın şiirdeki tarakkisi Türkçülük edebiyatı adile anılabilir.

Orhan Seyfi, Faruk Nafiz küçük burjuvanın şiirini yazdı.

Orhan Seyfi küçük burjuvanın kalbini söyledi. Orhan Seyfi onun derdini tahassürünü yazdı.

Küçük burjuvanın umutsuz ve hasta tiplerini dile getiren Necip Fazıldır.

Her cins şiir kendi âleminde yaşıyor. Fakat bunların şehirlerde ve o şehirlerin mahdut sahasında yaşadığını söylemek lâzımdır.

Köy, tarla halâ boş...

Bu sınıf, şairini halâ bulamadı. Son senelerde yeni ideal ve yepyeni teknikle gelen Nazım Hikmet, yeni ve ötekilerden başka bir ideoloji ile söz söylüyor. O, iş sınıfının ideolojisini ifade ediyor.

835 satır, Jokont ile Siyau, Varan üç lisan, fikir, dünyayı görüş ve teknik itibarile öbürkülerden pek farklıdır.

İşte bizdeki şairlerin ideolojilerinin profilleri.

Türkiye SPOR Teşkilâtı Başkanı General Ali Hikmetin Söyledikleri

Yazan:
NİYAZİ ACUN

Spor teşkilâtı başkanı Saylav General Ali Hikmetin, Berlinden İstanbula döndüğünü haber alınca, istirahat buyurdukları Tokatlıyan otelinde kendilerini ziyarete gitmiştim. Yanlarında bir Saylav arkadaşı vardı.

Beni kabul ettiler ve dinç bir sesle:

— Gel bakalım, bizim Balıkesirli yazıcı !.. diye, - hemşehri olduğumuzu anlatarak - iltifat buyurdular.

Bir zamanlar Avrupalıların hasta adam dedikleri Türkiyenin, içeride istibdat ve cehaletini.. dışarıda düşmanlarını yokederek; Türk ve cihan tarihlerini eşsiz zaferlerle.. inkilâplarla süsleyen «Atatürk» Türkiyesinin bu değerli generalı, benimle bir arkadaş gibi hem konuşuyor, ve hem gülüyordu.

Yaşlarına göre halâ manen ve maddeten genç, zinde olan generalin, Balıkesirde kolordu kumandanı iken, Türk gençliğini daima canlı, faal ve münevver görmek istediklerini, bütün Balıkesir halkı ve gençliği, çok güzel bilirler. Onu, hiç unutulmıyacak derin bir sevgi ve saygı ile severler.

Bir yandan kendilerile görüşürken, bir yandan da hafızamda yakın bir maziyi yaşatıyorum :

General Ali Hikmet, Cumhuriyet hükûmetimizin feyizli ışıklarını- bir zaman Türkiyenin hacısı, hafızı en bol olan bu mutaassıp şehirinde - yaymak için, hiçbir fedakârlıktan kaçınmamıştı. Gençliği, Cumhuriyete lâyık bir şekilde yetiştirmek için, onları okumağa, sanata ve spor hareketlerine teşvik ederek, «Atatürk» güneşinin aydınlatdığı intibah ufuklarına akın ettirmiştir.

General Ali Hikmetin bu alandadi yüksek kıymetli mesaileri .. büyük muvaffakıyetleri, Balıkesir tarihinde ve Balıkesirlilerin kalbinde derin bir yer tutmuştur.

O, Balıkesire geldiği zaman istasyon civarları bomboş bir topraktı. Şehrin en göze çarpan bu yerlerine o zaman, Belediyenin çöp arabaları birdüzüye pislikleri döküyordu.

Hiç unutmam. Balıkesirin zengin eşrafından biri anlatmıştı:

— Yunan işgalinden evveldi. Bandırmaya gidecektim. Hamidiye mahallesinde bir akrabaya veda ettiğim vakit, saatime baktım. Trenin gelmesine on dakika vardı, doğru yoldan gidersem geç kalacağımı.. boş arsalardan kestirme gidersem tam vaktinde trene yetişeceğimi hesap ettim. Akşamın alaca karanlığında koşmaya başladım. İstasyona üçy üz metro kala, diz kapaklarıma kadar bir bataklığa saplanmaz mıyım? Bu hal ile istasyona gidemezdim.

Koşduğuma mı, treni kaçırdığıma mı, yoksa diz kapaklarıma kadar çamura bulandığıma mı yanayım?..

General Ali Hikmet, işte bu şehirin harap ve bataklık olan her yerini bir mamureye çevirtmiştir.

İstasyon civarı Balıkesirin en güzel yeri oldu. Yollar genişledi, bu çıplak yerlere"Askeri mahfel"gibi sinemalı büyük bir bina.. yanında - susuz memleketin bu çorak toprağına - çamlı güzel parklar, İstanbulda bile bir eşi olmıyan büyük bir Stad, Stadın yanında idmancılar mahfeli, soyunma, içtima ve duş yerleri, tenis kordları yapıldı.

Asırlardanberi kahvelerde iskanbil, tavla oynamakla vakit geçiren uyuşuk gençlik, onun himmetile bu sahalara atıldılar; ve Türk sporculuk aleminde hatırı sayılır bir mevki kazandılar.

Gazetecilerin son günlerde Ankara aytarlarından alıp yazdıkları yeni gençlik teşkilâtı haberleri hakkında, en taze ve en sıhhatlı haberi almak için, sayın generala sordum :

— Gazetelerin, yeni kurulacak olan gençlik teşkilâtı hakkında yazdıkları ne dereceye kadar doğrudur?

Manalı manalı güldü ve :

— Ah! şu gazetecilerin şişirme hastalığı olmasa ne iyi olur. Bir kelime duydular mı.. o bir kelime bir sütun oluyor.

Gazetecilerin şişirme hastalığını keşifte isabet buyuran generala:

— Günlük gazetelerimiz on altı sahife çıktıkdan sonra, bu, hastalık değil, muharrir için bir mecburiyettir, diyecektim.. fakat çarşaf gibi on altı sahifeyi her gün doldurmak zaruretinde (!) olan gazetelerin bu sırrını söylemekten o ân vazgeçtim. Susmuşlardı.

Deminki sualime cevap alabilmek için, onu tekrarladım.

Neden sükût ettiklerini izah ettiler:

— Az evvel ne söylemiştim? Gazetecilerin şişirme hastalığı.

Sordukları suallere mümkün olduğu kadar cevap veriyoruz, yazılar çıkıyor. Yazıların içindeki haberler bizim; fakat öyle bir yazıyorlar ki; hani insan muhaddep ve mukaar aynalarda kendisini nasıl görürse.. yazılarda o şekilde.

Kendilerine atfedilen bu şekil bazı neşriyatı hoş görmedikleri anlaşılıyordu.

Generali ikna edebilmek için :

— Eğer, sizleri, yazacağım yazılarla rencide edecek olur isem, Balıkesirliler beni, bir daha Balıkesire koymazlar, dedim.

Bu sözüm üzerine güldü ve anlatmıya başladı :

— Bu gün en büyük gayemiz, yurdumuzda verimli, faal bir gençlik teşkilâtı vücuda getirmektir.

Bugünkü Avrupanın bütün icraat ve hareketlerinden anlayoruz ki herşey, gençlige istinat ediyor. Bu devletlerin başında olanlar; gençliği, kan ve vatan davasını müdafaa edecek bir hale getirmek için, geceli gündüzlü çalışıyorlar.

Yarınki savaşları zaferle neticelendirmek ancak, gençliğin imanlı, münevver ve sportmen olmasile kabil olacaktır.

Zamanın ve istikbalin daima büyük milleti olmağa azmetmiş devletler, gençliğin büyük kıymetini tanımış devletlerdir.

Misal mi istiyorsunuz ? işte Bolşevik Rusya, işte Hitler Almanyası; işte Musolininin İtalyası!..

Biz Türkler, dünya durdukca refah içinde mustakil yaşamaya and içtiğimizi, en son savaşlarımızın zaferile, bütün cihana bir kere daha gösterdik.

Yarattığı zaferlerle Türk tarihini nurlandıran.. cihan ufuklarına ün salan inkilâbımızın güneşi ve büyük şefimiz "Atatürk„ , bizi, bütün milletlerden üstün çıkarmaya çalışıyor. 17 milyonluk bütün nüfusumuz içinde bir ferd tasavvur etmeyorum ki, onun işaret buyurduğu gayeye ulaşmakta tereddüt göstersin.

İlim, fen sahalarında büyük medeniyetlerin fevkına çıkmak.. ve insanlık ufkunda parıldayan bir heykel olmak isteyen bugünkü «Atatürk» Türkiye

sinin dayandığı ve güvendiği kuvvet hep gençliktir.

«Atatürk» büyük inkilâbımızı başardıktan sonra, gençliğe en lâyık olan kıymetli hitabesini söylemiştir.

Sorarım size.. Böyle bir hitabe acaba hangi bir milletin gençlik tarihinde vardır?

Türk geçliğini medenî milletlerin gençlik seviyesine getirmek istiyoruz.

Biz bugün onlar kadar değilsek te, yarın onlardan kat kat üstün olacağımız muhakkaktır.

İtiraf etmeliyim. Son Almanya seyahatimde Alman gençliğine hayran oldum. Gençlik daima harekette, bir asker gibi disiplin içinde yetişiyor.

16, 17 yaşındaki her bir gençten mükemmel istifade ediliyor.

Onun bu sözü üzerine, Alman gençliği ile bizim gençlik seviyemizin farkını öğrenmek istedim :

— Bizde gençlik var mıdır? dedim

Birden cevap vermedi, düşündü. Cumhuriyetten evvel, kendi yaşamalarını kurtarmak için vatanı düşmanlara satan saltanat azalarını, büyük bir nefret ve lânetle andıktan sonra :

—Maalesef, bugün bizde istediğimiz gençlik daha yoktur.

Yalnız bu sözüm yanlış anlaşılmasın. Türk gençliği, bütün dünya milletleri gençlerinden üstündür. Gençlerimizin damarlarında en asil bir vatan, ve millet sevgisi dolaşır; büyük fedakârlığı, bu uğurda hayatını feda edinceye kadar çalışmasile bellidir. Bu hareket hiç bir milletin ruhunda yoktur.

Bizim gençliğimizin yegâne eksiği, Avrupadaki gibi bir teşekkül halinde olmayışıdır.

Onlarda gençlik teşekkül halindedir.

Binlerce gencin birden eli havaya halkarken rüzgâr gibi uğulduyor.. ve gene o binlerce gencin sesi vatanlarının içinde çınlıyor.

Ben, ulusal günlerimizdeki geçit resimlerine, bugün binlerce talebesi olan üniversitelerimizin, ancak elli kişiyi tecavüz etmeyen gayrı muntazam bir grupla iştiraklerini teessürle gördüm.

Halbuki bütün gençlik ve bütün Türkiye halkı "Atatürk„ ü derin bir saygı ile sever. Onun, refaha ve saadete giden nurlu yollarında yürüyen bu inkılâbı ilelebet yaşatmak ve bu ulu inkılâbı herhangi bir tehlikeden korumak.. en b a ş t a üniversiteliler olmak üzere.. gençliğin en büyük bir vazifesi.. en kutsal borcu değil midir?...

"Atatürk„ ruhlu bu gencliği, bir teşekkül halinde toplamak zamanı artık gelmiştir.

Büyük bir gençlik teşkilâtının hazırlıklarını ikmal ettik. Kamutay açılır açılmaz, hazırladığımız gençlik teşkilâtı kanununun Kamutay tarafından tasdikini istiyeceğiz.

Yurdunun müdafaası için hayatını kanlı ölümlere atan «Atatürk» gençliği, artık bu teşekkülün müfit disiplini ile yaşayacak ve yükselecektir.

"Atatürk„ gençliğinin, pek yakın bir istikbalde, Avrupa gençliğini geçeceğini büyük bir imanla söyleyen generaldan, bu teşkilât hakkında izahat almak istedim.

Ufak bir ihtarla şunları söyledi :

— Şişirmeyeceksiniz?

— Evet.

— Bütün mekteplerimizde izcilik teşkilâtı kuracağız. Eskiden ismi olan ve cismi olmıyan izcilik teşkilâtı gibi değil!.. Bu teşkilât tamamen devletindir. Her izciye lâzım olan eşyayı vereceğiz.

İzcilik teşkilâtının en birinci gayesi gençliği sağlam vücutlu yetiştirmektir. Bunun için bu teşkilâtta en fazla kıymet vereceğimiz şey spordur.

İzciler tatil mevsimlerinde yurdu gezecekler, ve tanıyacaklardır.

— İlk tahsillerini, ailevî yoksulluk yüzünden güç ikmal eden ve küçük sınıflardan hayata atılan gençler, bu gençlik teşkilâtından istifade edemiyecekler mi?

— Onlar için de klüplerimiz var. Bugünkü klüplerimizin idare şekilleri değişecek; ve işte olan gençlerimiz zorla klüplere davet edilerek sportmen olmalarına çalışılacaktır.

Bu teşkilâtımız, bütün gençliği sinesinde toplayacak ve çalıştıracaktır.

Biraz da son olimpiyatlar hakkında izahat almak iyi olacaktı :

— Olimpiyatlarda elde ettiğimiz dereceler sizce nasıldır?

— Mükemmel. Olimpiyatlara gitmeden evvel yazılan yazılar, sporcularımızın cesaretini kırdığı halde, iyi neticeler aldık ve şerefimizle olimpiyatlardan döndük.

İlk defa yelkenli müsabakaların girdiğimiz halde: İtalya, Japonya gibi birçok milletlerin sporcularını arkamızda bıraktık. Güreşçilerimiz lâyık olduğumuz muvaffakıyetleri kazandılar.

Bu olimpiyatlarda dünya futbol şampiyonu olan İtalyanlara, az bir sayı hesabile yenilerek dünya futbol şampiyonluğunu kazanamıyan İsveçlilerin karşısında, futbolcularımız çok mükemmel oynadılar.

Bisiklette bir saniye farkla Fransız rekorunu yaptık.

Alman matbuatı Türk sporcularının bu güzel muvaffakıyetlerinden bahsetti.

1940 olimpiyatlarında, yeni gençlik teşkilâtımız sayesinde çok iyi neticeler alacağız.

Futbol sistemimiz İngiliz sistemi olacaktır. Üç antrenör getirdik.

Bu antrenörler İstanbul, Ankara, İzmir klüplerini çalıştıracaklar.

Jaaponyada yapılacak 1940 olimpiyatlarına gidecek futbol takımımız, atletlerimiz, güreşçilerimiz ve diğer sporcularımız, en değerli oyuncularımız arasından tefrik edilecektir.

İzci teşkilâtında yetişen mekteplilerin de, atlet kompile olanları takımda yer alacaktır.

Türkiye Spor Teşkilâtı Başkanı Genral Ali Hikmet

İspanyol Dansözü

AŞK

Yazan :

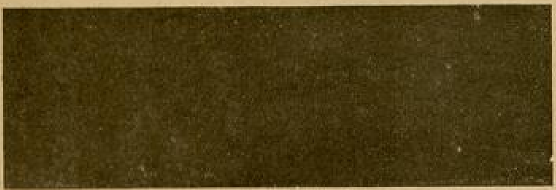

Şu ânda vatanımda, İspanyada bulunsaydım, hayır, elime silâhı alıp, karşılıklı saflardan birine katılmazdım. Bir kadın için kan dökmek, bence, ne maksatla, ne şekilde, ne suretle olursa olsun günahtır. Kadın ki her zaman, her yerde sadece sulh.. sadece neşe ve huzur timsal'dir, nasıl olur da kan döker...»

Karmen Çinçilla şuh bakışlarını, sivri kızıl tırnaklarında dolaştırarak, ilâve etti:

— Hem de kardeş kanı dökmek... taarruza uğrayan bir İspanyayı müdafaa için, belki İspanyol kadınının da erkekler yanında yer alması caiz olabilir... Ancak düşünün ki şimdi, bugün, İspanyada vuran da vurulan da İspanyoldur...

Ve memleketindeki kanlı sahneler gözlerinin önünde canlanmış gibi, bakışları bir noktaya mıhlandı. Sonra ürpererek, içini çekti:

— Kaç aydır, küçüklüğümdenberi alışdığım edebiyatı, romanları, hikâyeleri bir tarafa bırakdım, sabahtan akşama kadar gazete okuyorum; ve bir yabancı gözünde nihayet heyecanlı bir haber olan satırlar, yurdundan uzakta kalmış bir İspanyol kızı için, her kelimesi bir ayrı gözyaşı çeken, ıstırap kaynaklarıdır.

— Ya şimdi orada olsaydın, ne yapardın ?

Hiç düşünmeden cevap veriyor:

— Hastabakıcı olurdum.

— Peki ne düşünüyorsun, bu kanlı savaş yakında biter mi dersin?

Ümitsiz, fakat hırçın, omuzlarını silkiyor :

— Hayır... Garaz ve kin bu haddi bulunca sürer gider. Kimbilir daha ne kadar kan dökülecek... Ve ben, geceleri barda, vazifemin emrettiği neşeyi dudaklarımda, gözlerimde zorla toplamağa çalışırken, işte hep bunu düşünürüm. Kendi kendime (bir lâhza olsun unut Karmen) derim. Sonra, buraya sırf eğlenmek, hoş vakit geçirmek için gelmiş erkeklerin sofrasında içerken, parmaklarımın arasındaki şarap kadehi titirer, sanırım ki içtiğim kandır...

Onu, daldığı gam ve kederden uzaklaştırabilmek için bahsi değiştiriyorum :

— Âşık oldun mu hiç Karmen ?

Sıgarasından bir geniş nefes çekiyor, gözlerindeki manayı gizlemek ister gibi, dumanını ağır ağır yüzüne bırakıyor:

— Çoook... diyor....

— Kaç defa?

Anlıyorum ki kadına her derdini unutturmak için aşktan bahsetmek lâzım.

İşte bakın, demin hüzüne bürünmüş şu gözler, nasıl birdenbire alev alev yanıyor :

— Kaç defa mı?.. Kimbilir, her hoşuma giden erkeği sevdim... Sayısını nereden bileyim?..

— Hoşuna giden erkek... Bu nasıl şeydir ?

Koltuğa keyifli keyifli gömülüyor, başını arkaya yaslıyor, ve anlatıyor :

— Yeşil gözlü genç adam... Öyle bir genç adam ki, sıhhatli, kuvvetli, şen ve... uzunca boylu...

— Bu genç adam kaç yaşındadır?

Ellerini havaya kaldırıyor, parmaklarını açıyor :

— Otuz, nihayet kırkında... Bir erkek ancak bu yaşta sevilebilir. Çünkü o, bu çağda sevda nedir bilir. Daha erken, o, bir kadının elinde olsa olsa bir oyuncaktır.

Ona, yaşını soruyorum.

— Yirmi beş.. diyor, yirmi beş ama bunun tam on senesi sahnede geçti. Ve on sene sahne hayatı... Düşünün bir kere, bir genç kıza ne yaman bir derstir.

O, kimbilir niçin şuh bir kahkaha atarken, ben bir başka suale geçiyorum:

— Aşk nedir ?

Burun kanatları kabarmış, göğsü şiş-

Karmen Çinçilla'ya Göre

NEDİR?

KANDEMİR

miş, zorlukla nefes alır gibi, yüzüme bakıyor...

— Aşk mı?.. belki bir itiyattır...

Ve benim söz söylememe meydan bırakmadan:

— Hayır... - diye ilâve ediyor - aşk bir büyük, bir sonsuz duygudur.

Yerinden fırlıyor; köşedeki masanın üzerinde, koca demetten bir tane yaprak koparıyor, ve bunu hırçın hırçın dişleyerek, isyan eden bir sesle;

— O da değil... - Diyor - yalan söyledim, aşk, bugünkü insanların elinde, sadece, bir buluşma, bir sevişme ihtiyacı... Ve en doğrusu bir et ihtirasıdır.

Gözlerinde korkunç bir mana a'evleniyor. Dişlerinin arasındaki yapraklar, kızıl dudaklarının arasında parça parça yere dökülüyor. Ve o, onları dökdüğüne kanmıyor, sinirli adımlarla çiğneye çiğneye üzerlerinden geçiyor.

Nihayet, odanın ortasında dim dik, bir heykel gibi duruyor:

— Ya siz, hiç sevdiniz mi?

Susuyorum.

Biraz daha bana yaklaşıyor, bağrıyor:

— Her gün... Değil mi?.. Her gün ve günde kimbilir kaç defa seversiniz.. Çünkü erkeksiniz.. ve çünkü gözünüzde sevda, bu kadar ucuzlamış, bu kadar bayatlamış.. bu kadar düşmüştür.

Mukabele etmeme meydan vermiyor... Hoş, ne diyebilirdim ki!...

Bırakdım söylesin, yorulsun ve sussun.

Ancak o zaman, gülümseyerek konuşabilmek cesaretini tekrar buldum:

— Sevdiğin adam seni döverse, ne yaparsın ?

— Dayak mı ?..

Garib bir hareketle yine koltuğa çöküyor. Birden yumuşayan sesini duyuruyor :

— Sevdiğim adam beni döverse mi?.. Ah, kimbilir, belki ağlarım... Fakat isterim ki, o, bana, hatta bir karanfil goncesini bile, acıtmak kastile kaldırmasın!

Gözleri yine daldı. Ve durgun bir su gibi sessiz, sanki uyuklaya kaldı.

— En büyük aşkın, Karmen ?

Bir rüya içinde, fısıldar gibi konuşuyor:

—Madrit'te, yirmi yaşında idim... Tam beş sene evvel o, 28 yaşında bir sportmendi. Bir erkek değildi bu, bir ilâhdı benim için. Nasıl sevdim onu, nasıl hertürlü sevdim, bilemezsiniz... Fakat nihayet anladım ki o da bir erkektir. Ve inandım ki yeryüzünde en büyük aşk, altı ayda ölüme mahkûmdur. Bereket versin seyyahatlere ... Yoksa onu unutamaz, muhakkak çıldırırdım.

Bir lâhza kendini dinledi, sonra aynî yumuşak sesle devam etti :

— O gündenberi kendimi yaman bir mücadeleye bırakdım. Hiç, hiç birşeye bağlanmamak için alıştırdım kendimi. Şimdi bana sorsanız hangi rengi, hangi kokuyu, hangi müziği seversin diye.. vereceğim cevap şu olur: hepsini; anlıyorsunuz ya.. renklerden, kokulardan, müzikden de korkuyorum. Bana öyle geliyor ki bunlardan birine bağlansam, mutlaka bedbaht olurum. Hayatta hiçbir şeye bağlanmamak... Serâzad, hür ve kalender yaşamak... İşte mes'ut olmanın sırrı bence budur.

Zannediyorum ki, Karmen, bu şuh kadın, haksız değildir... Bilmem siz ne dersiniz?

Her nevi Artistik fotoğraflar, Agrandismanlar

FOTO S. SÜREYYA

Aile, düğün, balo ve talebe grupları için Fotografçı gönderilir Röportaj fotoğrafcılığı yapılır. Hadisat resimleri derhal yetiştirilir.

Her nevi Amatör işleri ve vesika sür'atle yapılır. Amatör agrandismanları gayet cüzî bir fiyatle ihzar olunur.

Mektepliler için fiyatlerde tenzilât yapılır. — Taşra siparişleri sür'atle gönderilir.

Evrensel Sen Nazar, Floranza, Bolonya, Londra ve İstanbul Ziraat Sergisinin altın madalyalarını haizdir

Fotoğrafhane her gün Saat 9 dan 19 a kadar açıktır.

Pazar günleri atelyenin kapısı sokak içindedir.

Beyoğlu İstiklâl caddesi
Tünel Meydanı No. 509
TELEFON: 43495

Süleyman Nazif ve 1908 İnkılâbı

Bursa Valisi Tevfik Bey - Bir linç teşebbüsü- Salmaslı Sarım Ağamcanyan

Yazan:

A. A. ALP

Süleyman Nazifi yazarken müverrih, bir parça da Hariri olmak mecburiyetinde bulunur. Malûmdur ki Hariri bir arap edibidir. « Mekamati Hariri » yi yazmıştır. Mekamati Haririyi Meclisi maarif âzasından Ahmet Hamdi efendi tercüme etmiş ise de, aslından, yani arapcasından muğlakdır. Bir Türk ondan istifade edemez. Mekamati Haririyi Münif paşa da kısmen tercüme etmiştir. Münif paşanın tercümesi oldukça basit ve Türkçedir. Matbudur. Fakat bu eserin en güzel tercümesini Selânik Terakki mektebi muallimliğinde bulunmuş; 1908 Meşrutiyetinde Amasya Meb'usu olarak çıkarılmış olan İbrahim Cudi efendi yazmıştır. Fakat matbu değildir. Hoca Cudi efendinin tercümesi Türkçeye benzeyen bir tercümedir.

Haririnin hüneri şudur ki: bir mevzuu ele alır, evvelâ bir medhiye makalesi yazar. Mevzuunu göklere çıkarır. Sonra döner.. diğer bir makale yazar. ıkinci makalede mevzuunu batırdıkça batırır, batırdıkça batırır; ta esfeli safiline kadar götürür.

İşte Süleyman Nazifin tercümeihalini yazan müverrihin de böyle iki zıt cereyana kapılması zaruridir. Çünkü Süleyman Nazif ef'al ve âmalinde biribirlerine zıt, muhalif, mübayin iki mahiyet arzeder. Bir yandan bakarsınız, Nazifi şahikalar kadar yüksek bulursunuz. Bir yandan bakarsınız: Nazifi alçaldıkça alçalmış görürsünüz.

İşte aşağıda yazacağım fıkra madalyanın ters tarafıdır. Madalyanın ters tarafında Nazif küçülmüş görülür.

***

1908 (1324) ınkılâbı olan 10 Temmuzdan beş gün evvel Bursaya gittim. Vali: Tevfik bey, mektubcu: Süleyman Nazif bey, maarif müdürü: Azmi bey, idadî mektebi müdür muavini: Şükrü bey idi. ınkılâbı daha bazı arkadaşlarla beraber idare ettik. 15 Temmuz 1324 Salı günü öğle yemeğini Süleyman Nazif beyin Gökderede bulunan evinde yiyorduk. Tüccardan ve oranın Ermeni elebaşılarından Ağamcanyan Sarım ağa geldi ve Süleyman Nazif beye hitaben:

— Beyefendi! ahali tertip olundu. Şimdi cümlesi Vali konağına gittiler. Vali beyi haremden çıkarup sokakda patakılıyacaklar. Müstahak olduğu cezayı icra eyliyeceklerdir; dedi.

Bu söz « ahali Vali Tevfik beyi linç edecekler» demekdi.

Tepem attı. İnkılâbın kanla boyanmasına müsamaha edemezdim. Çünkü bizim yaptığımız nümayişlerle hükûmet ortadan kalkmış, halk galeyane gelmiş, gemalmaz, zaptedilmez bir hale gelmiş idi.

Derhal ayağa kalktım ve sofrada duran- yemekte olduğumuz zeytinyağlı fasulye dolu- mertebani tabağını iki elime alıp:

— Nazif! .. verdiğin emri şimdi geri al.. yoksa şu tabağı başında paralarım!... dedim.

Nazif şaşaladı. O da ayağa kalktı. Fakat bir söz söylemege kadır olamadı. Nazifin şaşkınlıgından istifade ile Ağamcanyana dönüp :

— Haydi çarşıya git, ahaliyi derhal dağıt; ben de geliyorum, dedim.

Ağamcanyan put gibi donakaldı. Nazifin bir söz söylemediğini, bir harekette bulunmadığını görünce, o da emrime itaata mecbur kaldı. Küsün, küsün arkasına dönüp çarşıya gitti. Ve ahaliyi dağıttı. Ağamcanyan gittikten sonra Nazif ile beraber yine sofraya oturduk. Sükûn ile güzel güzel fasulyemizi, böreğimizi, mahallebimizi yedik. Sonra da beraberce, bir sevkitabii ile çarşıya, Vali harem konağı civarına gittik. ıçtimadan, iğtişastan, linc teşebbüsünden sokaklarda eser yoktu. Bütün bu işler esnasında Nazif ile bir kelime taati etmedik. Hiç, biribirimize bir söz söylemedik Hiçbir hadise olmamış gibi başka işlere baktık. Vak'ayı ağzıma alıp kimseye söylemedim. O sır bende kaldı. O sırrın şimdi bilmem kaçıncı yıldönümüdür ?

Valinin, meşrutiyete sadakat yemini ifasından istinkâf ettiğini de, kimseye sezdirmemişdim.

Nazifin Tevfik bey aleyhine kıyamı, Tevfik beyin yemin etmemesinden değil, şahsî sebeplerden ileri geliyordı. Mes'elede bir kadın hadisesi.. ve kadın hadisesinden ileri gelme bir intikam hissi vardı. Nazif âlemi âbta hissiyatını gizlemez, «kinim dinimdir» dediği gibi: «bir nefsim ve bir memaliki Osmaniye» dahi derdi.

Filhakika Vali Tevfik bey o muameleye müstahak idi. Çünkü herkes inkilâba sadakat edeceğine yemin ettiği halde, o istinkâf etmiş idi.

Ona hiç kimsenin emniyeti yoktu. Bir aksülamel olduğu takdirde Tevfik bey büyük bir tehlike teşkil ederdi. Ancak, inkilâbı daha ilk günlerinde kanla bulaştırmak caiz değildi. Zaten inkilâba iştirak edişim, sırf vatanperverlik ve hamiyeti millîye namına olup, İttihat ve Terakki namına değildi. İttihat ve Terakkinin vücudundan bile - inkılâbdan önce - haberdar değildim. Brusada bulunuşum bir tesadüf eseri idi.

Muayyen bir muhlet muteber olmak üzere, reklâm için her türlü rozet siparişlerini:

1000 TANESİ

90 TÜRK LİRASI

fiyat ile kabul ederiz.

Bu fiyatta gümrük masrafı dahildir. Teslimat çabuk yapılır.

N. Zigomala
Asmaaltında - Volta han No. 9

İstanbul

Vâ. Nû.

BENİM, ve ONLARIN HİKÂYELERİ

Büyük hikâyecinin, binlerce hikâyesi arasından seçilmiş en güzelleri bir arada

Basan ve Satan :

Resimli Ay Basımevi T. L. Ş.

Fiatı 50 Kr.

Halka, sıhhati ile alâkadar olmasını öğütleyen, hastalıklara karşı alınacak ilk tedbirleri öğreten (Lokman Hekim) adlı güzel bir aylık mecmua neşreden :

Dahilîye Mutehassısı

Dr. Hafız Cemal

LOKMAN HEKİM

Pazardan başka günlerde öğleden sonra saat ($2\frac{1}{2}$ tan 6 ya) kadar İstanbulda Divanyolunda (104) numaralı hususî kabinesinde hastalarını kabul eder. Salı, cumartesi günleri sabah saat ($9\frac{1}{2}$ - 12)ye kadar hakikî fıkaraya bakar. Herkesin haline göre muamele eder. Muayenehane ve ev telefonu 22398. (Yazlık Tel: Kandilli 38 - Beylerbeyi 48) dir.

Okuyucularımıza sayın doktoru ve değerli mecmuasını tavsiye ederiz.

. . . hâkimden otuz yaş daha genç olan kadın, son zamanlarda hopbalığa başlamıştı....

İNTİHAR MI, KATİL Mİ?

Nakleden:

F. VARAL

Hâkim, sabah saat dörtte, evinde asılı bulunmuştu. Karısı suizan altında idi. Aralarında birçok şeyler geçmişti, hâkimden otuz yaş daha genç olan kadın, son zamanlarda hopbalığa başlamıştı. Bir delikanlı ile münasebet peyda etmiş ve onu eve bile almıştı. Bunun üzerine hâkim her ikisini de evden kovmuştu.

Kadın bir müddet annesinin yanında oturdukdan sonra, kocasının evine dönmüş ve ertesi sabah da hâkim asılı bulunmuştu.

Herşey kadını itham ediyordu: Niçin kovulduğu eve geri dönmüştü? Hâkimin intihar etmesine sebeb yoktu, o halde nasıl öldürülmüştü?

Evin bahçıvanı ifadesinde şunları söyledi:

— Efendin neye kendini astı?

— Efendim kendisini asmadı, karısı asdı. Bilmiyorum, çünki zavallıyı darağacından ben indirdim. Fakat ben, böyle onun imdadına koşarken, Bayan mani olmak için benim yüzümü gözümü paralamağa başlamaz mı? Bundan alâ delil mi olur? Suç ortağı ise muhakkak ki dostu idi.

İhtiyar hizmetçi kadın ise, "Hâkimin ölümü hakkında ne biliyorsun?„ sorgusuna şu karşılığı verdi:

— Bayan ölümün arefesinde geldi. Çocuğunu görmek istiyordu. İnsan fena bir zevce olsa da, iyi anne olmak kıymetini kaybetmez. Bay da çocuğunu annesinin kollarında görünce onu kovmadı. Saat onda yatmağa çıktığım vakıt, Bayanın odasında ışık vardı, bayinkinde yoktu. Sabahın dördünde kapıya tekme, yumrukla vurdular. Gelen bahçıvandı. Efendinin balkondan asılı olduğunu gösterdi. Bayan da bunu görünce ağlamağa, haykırmağa başladı.

— Eve kimsenin girmesine imkân var mı idi?

— Hayır, kapıyı kendi elimle sürmelemiştim:

Hâkimin malî vaziyeti de mükemmeldi, bu cihetten de intihara bir sebeb bulunmıyordu.

Nihayet hâkimin karısı sorguya çekildi:

— Bir müddet annenizin yanına gitmişsiniz. Kocanızla yavrunuzdan isteğinizle mi ayrılmıştınız?

— Hayır.

— Peki, o halde kocanız sizi neden kovup çocuğunuzdan ayırdı?

— Kocam çok kıskanç ve asabî bir adamdı, bazı kimseleri görmeğe tahammül edemezdi.

— Haklı mı idi, haksız mı? Bir delikanlı mevzubahismiş galiba?

(Suçlu, başını önüne eğerek ağlamağa başlar ve cevap vermez.)

Hâkim — Demek doğru. Pekalâ, sonra eve döndünüz. Sizi kocanız mı çağırmıştı?

— Hayır.

— O halde niçin eve avdet ettiniz?

— Çocuğumdan uzak yaşayamıyordum.

— Peki ama o zaman dostunuzdan vazgeçmeli idiniz.

— Vazgeçmiş.. ve onunla artık alâkamı bile kesmiştim. Kocamın beni affedeceğini umuyordum. Beni severdi de.

— Belki de kabahatınızdan evvel...

— Sonra da severdi.

— Nereden biliyorsunuz?

— Eminim.

— Eve döndüğünüz vakıt sizi nasıl karşıladı.

— İçeri girdiğimi görmedi. Sonra beni kollarımda yavrumla beraber bulunca sesi çıkarmadı.

— Saat kaçtı?

— Öğleden sonra dört. Şapkamı çıkarmağa cesaret edemiyordum. Kocam saat yediye kadar odasında kaldı. Sonra gelüp beni sofraya götürdü. Her zamanki yerime oturtdu. Şapkam halâ başımda idi. Kibarca, başımı açmamı

— Arkası 29 inci sayfada —

BARBAROS
ve
CİYOLYA

★★

Yazan:

RAGIP ŞEVKİ

◆

Gionna o kadar güzeldir ki....

İstanbulda kış bitip te tatlı bir bahar hayatı başlarken, Barbaros Hayrettin seksen dört parça gemi ile Akdenize açılıyordu.

Türk donanması, yeni bir futuhat peşinde, direklerinde Türk bayraklarını dalgalandırarak muzaffer ve mağrur, bütün Ege denizini bir hamlede geçti. Seksen dört parça gemisine İstanbul tersanelerinde inşa edilen altmış altı parça gemi daha iştirak edince, Barbarosun donanması Akdenizde devler sürüsü halinde dört yana dehşet ve korku saçan bir kuvvet oldu.

Marmaradan Sicilya önlerine kadar devam eden mütemadî yolculuk, yaza kadar devam etti. Donanma yaz başlangıcında Mesina boğazına girince bütün Napoli sahillerini büyük bir korku kapladı. Barbarosun gelişi halkı dehşet içinde bırakmıştı. Türk kuvvetinin önüne geçemiyecek kadar büyük bir aciz içinde kıvranan İtalya, bu mağrur ve kahhar hücum karşısında büsbütün âciz kalmıştı.

Barbaros Hayrettin, boğazı geçtikten sonra ilk olarak Reggiyo şehrine saldırdı. Reggiyoda oturan Rum halk, Türk donanması ufukta görünür görünmez şehri terketmiş; ve limanda altı parça donanmasını bırakarak gerilere, Montaltoya doğru çekilmişti.

Barbaros, şehri hiç mukavemet görmeden eline geçirdi. Altı parça gemiyi donanmasına kattı, ve kısa bir tevakkuftan sonra San - Lusido, ya doğru yelken şişirdi. Fakat San - Lusido, yu, Reggiyo gibi bomboş ve mukavemetsiz bulmadı. İtalyanlar bütün kuvvetlerile Barbarosun hücumlarına dayanmağa çalıştılar. Lâkin Türk levendleri ezici ve öldürücü hücumlarile birkaç saat içinde kaleyi ellerine geçirdiler. Barbaros, sekiz yüz esirle gemilerine dönerken, kaleye ateş verdi ve yaktı.

Donanma yeniden şimale doğru hareket etti. Bütün sahiller boşalmış, halk dağlara, yaylâlara çekilmişti. İtalya topraklarından görünen Türk donanması, denizi kucaklamış bir dev halinde akıp gidiyordu. Geceleri karanlık ve muazzam bir gölge, durmadan ilerliyor, köylüler bazan sabaha karşı denizden Türkçe şarkılar, avazlar, haykırışlar duyarak ürperiyorlardı.

Donanma birkaç günlük mütemadî yürüyüşten sonra, nihayet Citraro önlerinde tevakkuf etti. Limanda on sekiz parça Hıristiyan gemisi duruyordu.

Barbarosun ilk işi bu gemileri sıkı bir kordon altına almak oldu. Hıristiyanlar, on sekiz parça geminin Hilâl çemberi içine alındığını görünce, korkuyla denize atılmaya, kaçmağa başladılar. Barbaros bir ânda dört koldan gemileri ateşledi. Liman parça parça yanan gemilerle doldu.

Türkler, bu büyük deniz yangını devam ederken, kadırgalarla sahile döküldüler. Citraro kalesi, Türklerin müthiş hücumları karşısında fazla mukavemet görmeden düştü, kale ateşlendi ve şehir baştan başa yanmağa başladı.

Barbaros Hıristiyan donanmasının

birkaç ay evvel Mısır ve Suriye sahillerinde yaptığı şeyi tekrarlıyordu. Amma, aradaki fark Hıristiyanların vahşetle hareket etmeleriydi.

Limanda yanan gemiler sular arasında gömülürken, Barbarosun donanması birçok ganimetlerle yeniden şimal yoluna devam etti. Sperlonga yağma edildi ve yakıldı.

* * *

İtalya, o yıl yalnız Donna Gionna d'Aragona'nın güzelliğini terennüm ediyordu. Bütün şairler ve müzisiyenler yalnız onun için konuşuyorlardı. Bu güzel kadın, İtalyada baştanbaşa perestiş ve hayranlıkla anılıyor, ressamlar yalnız onun resmini yapmakla sanatlarının en yüksek mertebesine yükseliyorlardı.

Gionna o kadar güzeldi ki, şöhreti İtalyadan çıkıp bütün Akdenizi kapladı. Ve Türk korsanlarının dilile İstanbula kadar uzandı. Yalnız Gionna Romada yaşardı. Bu yüzden Türk korsanları onu elde edebilmek imkânlarını bir türlü bulamıyorlardı.

Gionna'nın Ciyolya Gonzega ismin de bir kızkardeşi vardı. Bu kadın da kardeşinin bütün güzelliğini ayni kudretle kendisinde toplamıştı. Yalnız kocası Vespazyo Kolona ile Napoli sahillerinde Fondide yaşadığı için şöhreti ayni derecede yükselmemişti.

Türk korsanları zaman zaman Akdenizi dolaşarak İtalya sahillerinde yağma yaptıkları zaman, esir ettikleri hıristiyanlardan Ciyolya Gonzega'nın güzelliğini duyarlardı. Gionna'nın şöhreti nasıl süratle İstanbula kadar uzamışsa, Ciyolya Gonzega'nın da bir melek kadar güzel, bir ceylân kadar kıvrak olduğu, ayni şekilde Topkapı sarayında duyuldu.

* * *

Türk donanması Sperlonga'yı ateşler içinde bırakarak şimale doğru yoluna devam ediyordu. Rüzgâr enginlerde daha büyük bir kuvvetle esiyor, yelkenler daha çok dolarak gemileri büyük bir süratle sürükleyip götürüyordu.

Barbaros, Kapri adasından garbe doğru döndü ve Napoliden çok uzaklardan geçerek yeniden sahillere doğru dümen çevirdi.

Donanma artık Fondi'ye doğru yol alıyordu. Gemide bulunan bütün eski korsanlar Ciyolya Gonzega'yı anlatıyorlar; onun, Napolideki yortularda başında uzun, tüllü serpuş, sırmalı ipek elbisesile nasıl dolaştığını, bütün hıristiyan erkeklerini nasıl deli ettiğini naklediyorlardı. Sonra ikide birde bu güzel İtalyan kadınının Kanunî Sultan Süleyman'ın haremine yakışacağını söylüyorlardı.

Bütün levendlerin ağızlarını dolduran bu şöhret, nihayet Barbarosun da kulağına kadar gitti. Padişahın sarayına yakışacak kadar güzel olan Ciyolya Gonzega'nın ele geçirilmesi kararlaştırıldı.

Bir gece donanma Gaeta körfezine girdi. Karanlık içinde bütün gemiler dört koldan yavaş yavaş Fondi önlerine kadar geldiler. Denize indirilen sandallarla Türk levendleri büyük bir sessizlik içinde sahile çıktılar.

Uzaktan şehir, derin bir sükûn içinde uyuyor, Vespazyo Kolona'nın oturduğu kulede tek tük ışıklar görünüyordu.

Levendler, sahilden şehre, bilhassa Vespazyo'nun kulesine doğru ilerlerken, şehrin hücuma uğradığı derhal duyuldu ve sokaklar, evler, bahçeler, çarşılar birdenbire büyük bir gürültü ve vaveylâ içinde kaldı. Şehir bir ânda uyanmıştı. Erkekler silâhlarını kapıyorlar, kadınlar ve çocuklar şaşkın bir vaziyette uykulu seslerle haykırarak sokaklara atılıyorlar, yahut birer köşeye sinerek korkuyla Türklerin şehre girmelerini bekliyorlardı.

Şehir dört saat mukavemet ettikten sonra düştü. Türk levendleri Vespazyonun kulesine girdikleri zaman güzel Ciyola Gonzega'yı bulamadılar.

Ciyolya Gonzega'ya, şehrin Türkler tarafından basıldığı haberi verilince, genç kadın yalnız bir gömlekle odasından çıkmış, kulenin avlusunda alelacele tedarik ettiği bir atla şehrin arka kapısından dağlara doğru fırlamıştı. Kendisini, muhafız olarak yalnız bir şövalya takip ediyordu. Bütün muhafızlar kulede kalmıştı. Bilhassa Türkler tarafından esir edilmek istendiğini bildiği için, bütün süratile kaçan Ciyolya Gonzega, bir kaç saat sonra İtalya sahillerinden uzakta, Osmanlı sultanının haremine girmekten kurtulmuş bulunuyordu. [*]

Türk levendleri şehre girip te Ciyolya Gonzega'yı elde edemeyince, mağlûp olmuş kadar müteessir ve mükedder, birçok ganimetlerle geri döndüler! ve donanma yeniden şimale doğru yoluna devam etti.

.. alelacele tedarik ettiği bir atla şehrin arka kapısından çıkmış...

[*] Venedik tarihleri Ciyolya Gonzega'nın, kendisile beraber kaçan muhafız şövalyeyi böyle bir gecede cüretkârane hareketlerde bulunduğu.. ve genç kadına cebren sahip olduğu, için bilâhara öldürttüldüğünü yazarlar. R. Ş.

Mütenasip bir Endam

J. Roussel Korseleri (Gaine) ve Kemerleri vücudu sıkmaksızın tenasübü temin eder. Sevimliğine halel gelmeksizin vücutu yumuşatır ve inceltir.

Fiyatlar: Kemerler 6 liradan.
Korseler (Gaine) sutyenle beraber 25 liradan itibaren.

Satış yeri yalnız:

J. Roussel
Paris

İSTANBUL, Beyoğlu
Tünel meydanı 12 No.lu.
Mağazamızı ziyaret ediniz veya 20 No.lu tarifemizi isteyiniz.
Fiyatlarımızda büyük tenzilât.

Üstat "Reşat Nuri„ ye

İÇİMİN YANGINI

Karamürselin renkli bir akşamıydı. Akpınarı gölgeliyen çınarların altında son batı kızıllıklarını seyrederken, kaybettikleri sağlığı tekrar bulmak için pınara koşan solgun yüzlü hastalar, yavaş yavaş geçiyorlardı!..

Birden kalbim çarptı... Bir deli gibi koştum... karşımda sarı yüzlü ıslak gözlü bir kız gülüyordu.. Bu, benim mektep arkadaşlarımdan en sevdiğim,

— Yavrum! onlar öyle inaslardır kı.. çiçekleri ancak....

ve bütün mektebin en şen ve yaramaz bir çocuğuydu :

— Ne oldu sana böyle?!.. Nen var? diye bağırdım... Yüzündeki acı gülüş derinleşti.. Pınara doğru yürürken: "Oturalım da anlatırım„ dedi... O kadar şaşkındım, öyle büyük bir acı içindeydim ki...

Salkımsöğütlerin su damlaçıklarile öpüşen dalları altında oturduk... Ve bu, bana benden yakın olan kız!.. temiz duygularile ördüğü kırık hayatını, her ân az daha solan yüzünde görülen acı bir gülüşle anlattı...

Gülüşü öyle acı, anlatışındaki pervasızlık öyle hazindi ki... İçinin yangınını içimde! titreyen sesini kalbimde duydum :

***

— İçimdeki yangını anlamak mı istiyorsun?.. Öyle ise, dinle! diye başladı. Ben, köyümün parlak çakıllı gölünde çırpınan mavi dalgacıklarını.. nefti korularında şakıyan şen bülbüllerini, çiçekli, çayırlarında otlıyan beyaz kuzucuklarını ayrı ayrı seven bir çiftlik kızıydım. Köyümün her köşesi, her dalı, her damla suyu bana öyle başka şeyler fısıldar, içimi öyle büyük, öyle irişilmiyecek heyecanlarla doldururdu ki!..

Ekin yığınlarının boş bıraktığı harmanları örten sarı yaprakların, beyaz örtülerle sarıldığı kış gecelerinde, sobamızın çıtırdılarını dinliyerek sıcak odamızda otururduk.

Ben, çocuk başımı annemin dizlerine koyar, kızıl alevlerin duvarlarda titreyişine dalardım..

Sevgili babam!.. Geniş alnında parlayan müşfik bir çizgi, renkli gözlerini dolduran ılık bir sevgi ile bize bakarken :

— Anne!.. derdim... Neden benim gözlerim yeşil, saçlarım sarı, niçin sizinkilere benzemiyor?..„

Annemin kumral saçlarla çevrilen ince yüzünde, çok sıcak bir gülüş ışıklanır, nemli dudakları sarı başımda dolaşırdı.. Kalbim nasıl çarpar, nasıl büyük bir heyecanla annemin sıcak sesini dinlerdim bilsen !..

— Yavrum, derdi. Sen güneşin altın ışıklarile parlayan köyümüzün en yeşil köşesinde, doğdun.. Gözlerin nemli yaprakların ıslaklığını emdi.. Ve güneş parlak ışıklarla boyadı saçlarını !...

Gözlerim annemden babama, babamdan anneme dolaşırken mırıldanırdım..

— Annem !..

— Söyle yavrum...

— Sizin doğduğunuz yerlerde güneş daha mı donuk, yapraklar daha mı gölgeliydi?..

Annem, hafif hafif gülerdi. Nefesi ılık bir rüzgâr gibi yüzümde dolaşırken, renkten renge giren açık elâ gözlerini seyrederek cevabını beklerdim... Yavaş yavaş anlatırdı :

— Yavrum.. Sanatkârları bilmez misin nasıl kıskançtırlar.. Nasıl titiz bir itina ile hislerini, duygularını çok beğendikleri mevzular üzerine işlerler... Tabiat ta öyle!.. Ancak çok sevdiği insanlara renklerinin hakikîsini veriyor.

Bilmiyorum neden, tabiat niçin beni sizden çok sevmiş, diyemezdim .. İşte ben köyümün yeşil yollarında, sevgili insanların himayesine sığınarak tertemiz heyecanlarla böyle yürümeğe alıştım... Yolum köyümden dışarı uzadıkça, ailemden uzakta, yabancı insanlar yabancı hisler tanıyordum.

Bu yabancı yerlerde beni tanıyanlar, "papatya!„ dediler bana... İçime sevinç doldu. Çünki ben, asîl bir gururla yeşil çimenler içinde salınan papatyaları, bütün çiçeklere tercih ederim. Demek ben, köyümün bu en güzel çiçeğine benziyordum.

Ve bunu bana söyliyenler, beni canları kadar sevdiklerini söyliyen samimî dostlardı!..

Ben, köyümde tertemiz büyümüştüm.. Genç, ihtiyar bütün insanlar, beni babam gibi, kardeşim gibi severlerdi.

Yabancı ve çirkin hisler bilmediğim gibi, insanların alçak fikirli olacağını da düşünemiyordum..

Onun için!... Bu yabancı yerlerdeki yeni tanıdığım insanların dostlukları beni çok sevindirmişti...

Tatilde, aileme kavuştuğum bir bahar sabahı, köyümün renklerini parlatarak doğan güneşin kızıllaştırdığı papatyaları seyrederek düşünüyordum.. Annemin sıcak sesi uyandırdı beni :

— Ne düşünüyorsun kızım?!..

— Canım annem... Kızın, cansız kardeşlerini seyrediyor.. Artık ben papatya oldum. Ve annemin hayretle açılan gözlerine gülerek herşeyi anlattım. Annem kırık bir sesle :

Yazan:

Muazzez Kaptanoğlu

— Yavrum, dedi. Onlar öyle insanlardır ki!... çiçekleri, ancak güzel kokuları ve parlak renklerile süslenmek için severler.. Ve onları soldurup hiç düşünmeden çiğneyerek, başka çiçeklerin kokularına koşarlar... Asîl insanların basit birer rakibidir.. onlar!... alçak hislerle ellerini uzattıkları güzellikleri, hodgâm arzuları için kullanırlar...

— Annem! derdim... Nasıl olur bu?!. Oh bu alçak insanları hemen cezalandırmalı, güzelliklere uzanan ellerini kırmalı ki, asîl insanlar bunlardan ayrılsın...

— Çocuğum, o zaman beyaz ellerin, temiz alnın kararır.. O basit insanlar seviyesine düşersin ki, o gün asîl insanlığı anlamaktan uzaklaşırsın!.

Anneme, beni samimî ve dost olarak seven ve düşünenleri de anlattım.. O, gene acı ve biraz isyankâr söyledi:

— Yavrucuğum, bunlardan daha ziyade çekin, çünkü maskelidirler!. Dost ve insan görünerek diğerlerinden alçakcasına hareket ederler.. Onlara elini değil, pençeni uzat.. ve isterim ki bu pençenin keskin tırnakları olsun.

Artık anneme birşey sormadım. Yalnız duduklarımda, o annemin renkli dudaklarını vakit vakit solduran gülüşün, acılığını duydum.. Ve gözlerim bilmiyorum neden bulutlandı artık.. köyümün renklerile kapanan gözlerim, hayat ve hakikati görmeğe başlamıştı. O hakikat nekadar acıydı.. Burada dostlar düşman, arkadaşlar yalancı.. sevgililer vefasızdı!.

Gene evimden uzakta... solgun bir sonbahar akşamı, hasta bir insan gözlerini gözlerimden ayırmadan titrek sesile:

— Sen! dedi... sen uçsuz bir engin kadar manalısın.. Gözlerin!. kızgın bir günden sonra ruhları dinlendiren bir çöl seması kadar derin..

Galiba hayatımda ilk hakikî dostu bulmuştum. Çünkü o, hiçbir günah işlememiş.. ve beni ne rengim, ne güzelliğim için sevmişti.

Bütün günahı, gözlerinde yaşlarla bana hayatın, insanların alçaklığını anlatmakdı. Bir kış akşamı bu tek dostumu da kaybettim.. Ölmüştü ..

Ondan sonra uzun uzun düşündüm.. Çöl olmıyan yerde, çöl seması olur mu?!.

Gözlerimi, korka korka seyrettiğim muhitin çirkinliklerinden çekip, işime çevirdim.. Evet, kalbimin bütün neşesine rağmen orada bir çöl kuraklığı vardı.

Yeşil, berrak bir semayla örtülen bu çölün susuzluğunu giderecek bir kuvvet, bir mucize bekledim..

İnsanların alçaklığını, tesadüflerin insafsızlığını bildiğim halde, içim titreyerek bu kuvveti bekledim...

Bir gündü, yeşil yolumda dalgın yürürken, siyah bir alevle çölümün ufkunda bir güneş doğdu... İlk heycan..

Elim, yaralı bir güvercin gibi yanıma düştü.... uzun uzun ağladım!

hayat ışıklarından sonra o da hakikî yüzünü gösterdi... Sevgili diye tanıyabileceğim, tanımak istediğim bu adam da yalancı ve vefasızdı..

İçimdeki susuzluğa büyük bir yangın eklendi.. ve bu her acı hakikat karşısında susuzluğum o nisbette arttı.

İçimde büyük bir hasret derinleşmişti... Beni anlıyan, beni seven duygulu, düşünceli, yalnız benim olan bir sevgili istiyordum...

Bu duygu, bu istek hakikat olmıyacaktı ... Bunu anladıktan sonra içimdeki hasret, köyümün yeşil pınarları kadar temiz, hislerine duygularına, ve hayatınaydı .. Korkuyordum.. Korkuyordum ki bu yangın bana, köyümü de köyümdeki günlerimi de zehir etmesin!.. Alçak insanları ve onların bıraktığı bu duyguyu kurutmak, ebediyen söndürmek için ellerimi uzattım... Fakat! bir ses çınladı kulaklarımda:

— Yavrum ! uzanan beyaz elin temiz, alnın kararır..

Elim, yaralı bir güvercin gibi yanıma düştü.. Ve ilk olarak çaresizlik içinde kendi, kendime uzun uzun ağladım!...

Tasavvur et kardeşim... Acı günlerinde teselli edilmek.. dost, sevgili diye tanıdığın bir insan tarafından dinlenmek istiyorsun..

Fakat, karşındaki seni anlamıyor.. Seni sadece güzel olduğun için seyrediyor.. güzel konuştuğun için dinleyor. Derdlerini değil, sesinin ahengini, kalbini, ruhunun asaletini değil vücudunun kıvraklığını seviyor..

Daha fenası, baba yerine hürmet ettiğin insanlarda da aynı his, aynı duyguyu görüyorsun.. Ve insanlığın çamur içinde yuvarlandığını görür gibi, çılgınlaşıyorsun..

İşte ben, bunun için soluyorum.. hastalığım manevî bir hastalıktır.. Korkuyorum kardeşim!.. Bu içimdeki büyük hasretin yangını ile, etrafımdaki maskeli insanların alçaklığı, köyümde benimle beraber doğup böyüyen hislerimi de karartmasından korkuyorum. Ve korkuvorum, köyümün ve yurdumun bütün kızları, bu yangın içinde kavrulmasın!..

İşte benim içimin yangını!.

Değirmenimden Mektuplar

VII

Yazan:
Alphons Daudet

Çeviren:
H. R. Akyürek

Papanın katırı

Provence köylülerinin sözlerini süsledikleri bütün güzel nükte, mesel ve savlar arasında şundan daha orijinal ve garibini görmedim. Değirmenimden on beş fersah civara kadar kinci, intikamcı bir adamdan bahsolundu mu: (Şu adamı görüyor musun? Koru ondan kendini!.. Papanın katırına benzer. Atacağı tekmeyi yedi sene saklar) derler.

Bu atalarsözünün nereden gelebileceğini, Papaya ait bu katırın, ve yedi sene saklanmış olan tekmenin ne olduğunu uzun zaman aradım. Burada kimse, hatta Provence menkıbelerini pek iyi bilen çığırtmacım Francet Mamai bile beni bu mevzu hakkında tenvir edemedi. Francet'de, benim gibi, bunun altında Avignon şehrine ait eski bir kronik bulunduğunu tahmin ediyor. Fakat hiç bunun atalarsözü şeklinden gayri söylendiğini işitmemiş.

İhtiyar çığırtmacı gülerek bana :

— Bunu ancak Cigales kitapsarayında bulabileceksiniz, dedi.

Fikir hoşuma gitti. Cigales kitapsarayı da esasen kapımın dibinde bulunduğundan sekiz gün gidip oraya kapandım.

İnsanı hayretler içinde bırakacak bir şekilde tanzim edilmiş, şairlere gece gündüz açık harikulâde bir kitabsarayı. Küçük kütüphaneciler, ellerinde zil, hem size hizmet görüyorlar, hem de durmadan çalgı çalıyorlar. Orada bir hayli hoş gün geçirdim. Ve bir haftalık, - sırt üstü,- araştırmalardan sonra nihayet istediğimi, yani katırımla yedi sene saklanmış olan o mahut tekme hikâyesini keşfettim. Hikâye, her ne kadar biraz safiyane ise de, oldukça da güzel. Onu sizlere de, güzel kuru lâvanta otu kokan, ve uzun zamandır kimsenin el sürmediğine delâlet eden örümcek ağlarile sarılı, çok eski bir el yazması kitapta; tıpkı dün sabah okuduğum gibi anlatmıya çalışacağım.

***

Papalar devrindeki Avignon'u görmiyen, birşey görmüş sayılmaz. Neş'e, hayat, canlılık, eğlenceleriyle emsalsiz bir şehirdi bu Avignon. Sabahtan akşama kadar ruhanî alaylar, ziyaretler, çelenklerle süslü sokaklar, kardinallerin Rhône'dan gelişleri, dalgalanan bayraklar, donatılı kadırgalar, Papanın, meydanlarda Lâtince şarkılar söyliyen askerleri, sadaka toplıyan keşişlerin cırcırları... Sonra yukarıdan aşağı, ağıllarının etrafındaki arılar gibi, büyük Papalık sarayının etrafında vızıldayarak birbiri üzerine binen evler. Gene, dantelâ tezgâhlarının tiktakı, kaftanlar için sırma dokuyan mekiklerin gidip gelişi, âyin şişesi yapanların küçük çekiçleri, udcularda onarılan sazlar, dokumacıların ilâhileri. Tekmil bunların üstünde de çan sesleriyle, daima orada - köprü üzerinde- gürültüsü işidilen bir dümbelek. Zira bizde halk memnun oldu mu, dans etmesi, boyuna dansetmesi lâzımdır. O zamanlarda da şehrin yolları hora için pek dar olduğundan, çığırtmalarla dümbelekler Avignon köprüsü üzerine yerleşirler.. ve Rhône'un serin rüzgârı içinde gece gündüz dansedilir, boyuna dansedilirdi ... Ah! Mesut zamanlar ! Mesut şehir! Kesip biçmiyen kargılar. İçine soğutmak için şarap koymaktan başka işe yaramıyan hapishaneler. Harp, yokluk filân ne gezer... Kontluk Papaları, ahaliyi böyle idare ederlerdi, ve işte bunun içindir ki halk onlardan ayrıldığına halâ yanar.

***

Bilhassa bir tanesi vardı ki : Boniface adında iyi kalpli bir ihtiyarcağızdı... Ah! Öldüğü zaman Avignon'da onun için ne kadar gözyaşı döküldü! Sevimli, hoş bir ruhanî reisidi ! Katırının üstünde, insana hep gülerdi! yanından geçtiğiniz zaman, -ister zavallı, adî bir gökboyacı olun; ister şehrin büyük hâkimi,- hep kibarane iltifat ederdi! Hakikî bir Yvetot papası. Fakat takkesinde bir merzenkûş otu, gülüşünde bir incelikle, bir Provence Yvetot'sunu... Öyle uşakları muşakları yoktu. Bilinen biricik hizmetçisi bağı idi. -Avignon'dan üç fersah mesafede Château-Neuf'-ün mersin ağaçları içinde, kendi elceğizile ektiği küçük bir bağ.

Adamcağız her pazar ikindiden çıktı mı, gidip orasını dolaşırdı. Oraya vardı mı da yanında katırı, etrafında ağaç diplerine uzanmış kardinallerile, güneşte oturarak bir şişe şarap açtırırdı. -Papalar devrindeki Château-Neuf'den beri arana gelen güzel yakut renkli şarap-. Ve bağına memnun memnun bakarak, şarabı yudum yudum, tadını çıkara çıkara içerdi. Sonra şişe boşalıp gün batarken arkasında tekmil maiyetile neş'eli neş'eli şehre dönerdi. Avignon köprüsü üzerinden geçerlerken, hora ve dümbelek seslerile coşan katır, hafif hafif sıçrayışlarla yürümeye başlar, o da kafasile tempo tutardı. Bu, kardinallerini pek gücendirir, fakat halka da : (Ah! İyi kalpli ruhanî reis! Mert Papa!) dedirtirdi.

***

Papanın, Châtau - Neuf'deki bağından sonra dünyada en sevdiği şey katırı idi. Adamcağızın aklı fikri bu hayvandı. Her akşam yatmazdan önce gidip ahırının iyice kapalı olup olmadığına, yemlikte bir eksik bulunup bulunmadığına bakar; yemek masasından, bol şeker ve kokularla bir kâse dolusu Fransız şarabını gözlerinin önünde hazırlatmadan hiç kalkmazdı. Sonra, kardinallerinin ihtarlarına rağmen, onu götürüp, katıra kendi elile verirdi... Şunu da söylemeli ki hayvan da Allah için bu zahmete değerdi. Kırmızı benekli, yürüyüşü emin, tüyleri parlak, sağrısı geniş ve dolgun, ponponlar, fiyongalar, gümüş çıngıraklar, püsküllerle süslü küçük başını mağrur mağrur kaldıran güzel siyah bir katırdı. Sade bu mu ya? melek gibi uysal, bakışları saf, daima harekette iki uzun kulak ona iyi bir çocuk tavrı verirdi. Tekmil Avignon onu sayar, ve yoldan geçtiği zaman ona edilmiyen iltifat kalmazdı. Zira herkes bilirdi ki saraya nüfuz etmenin en iyi yolu budur. Papanın katırı, masum çehresile bir çoklarını servete kavuşturmuştu. Delili mi? İşte Tistet Védène'le acaib hikâyesi.

Bu Tistet Védène, küstah, mayası bozuk herifin biri idi. Kuyumcu olan babası Guy Védène onu yanından kovmıya mecbur kalmıştı. Çünkü bir işe yaramasını bir tarafa bırakın, üstelik çırakları da ayartıyordu. Altı ay Avignonda, şurası senin, burası benim serseriyane, ipini sürüp gezdi. Fakat bilhassa Papanın sarayı civarında. Zira maskara herifin, uzun zamandır Papanın katırı üzerine bir projesi vardı. Ve göreceğiniz veçhile de bu şeytanca idi... Bir gün Kutsiyetpenah, katırile birlikte yalnız başına surların altında dolaşırken, Tistet yaklaştı ve ellerini hayran hayran biribirine kavuşturarak :

— Ah! Allahım! dedi. Ulu Saint-Père, ne de güzel katırınız var!.. Müsaade edin de onu biraz seyredeyim... Ah! Papacığım, ne güzel katır!.. İnan olsun Alman imparatorunda eşi yoktur.

Katırı okşuyor, ona bir kıza hitab ediyormuş gibi tatlı sözlerde buluyordu :

— Gel buraya, cicim, elmasım, incim.

Saf papa da, müteheyyiç, içinden :

— Nen hoş çocuk!.. diyordu. Katırımla ne de güzel geçiniyor.

Ertesi gün ne oldu bilir misiniz? Tistet Védène, eski sarı ceketini, dantelâlı güzel bir papas elbisesi, menekşe rengi ipekten kukuletalı bir pelerin ve tokalı papuçlarla trampa etti.. ve Papanın maiyetine girdi. Oraya, bundan önce - asil oğulları ile kardinal yeğenlerinden başkaları kabul edilmemişti.. İşte entrika denen şey!.. Fakat Tistet bununla da kalmadı.

Maskara herif, bir defa Papanın maiyetine girince, muvaffak olduğu oyuna

devam etti. Kimseye karşı haddini bilmiyordu. Katırdan başkasına ne bir iltifat, ne bir ihtimam gösteriyordu. Ona, daima sarayın avlularında elinde bir avuç yulaf veya bir demet yonca ile rasgeliniyordu. Salkımları, Saint - Père'in balkonuna bakıp: (Kimin için bunlar?.. Ha!..) der gibi bir tavırla kibar kibar sallıyordu. O kadar ki en sonunda, gitgide bir ayağının çukura gittiğini hisseden saf Papa, ahıra bakmak ve Fransız şarabı kâsesini götürmek vazifesini ona bırakmaya kadar vardı. Bu, kardinallerini hoşlandırmadı.

***

Katırı da hoşlandırmamıştı bu. Şimdi şarap saatlerinde beş altı çömez, pelerin ve dantelâlarile gelip acele acele samanların içine sokuluyordu. Biraz sonra da güzel sıcak bir karamelâ kokusu ahırı dolduruyor ve Tistet Védène, elinde ihtiyatla taşıdığı bir kâse Fransız şarabı ile gözüküyordu. Zavallı hayvancağız için de işte o vakit azap başlıyordu.

İçini ısıtan, ona birer kanat takan o kadar sevdiği bu kokulu şarabı, önüne getirip oracıkta yemlikte koklatmak gaddarlığını gösteriyorlar. Sonra da kemali iştiha ile burun deliklerini kabarttı mı haydi, yallah. Pembe alevli güzel likörün hepsi bu haylâzların midesine iniyordu... Sade şarabını çalsalar bari. Kafalar tütsülenince bu bacaksız çömezlerin hepsi birer şeytan kesiliyordu!.. Biri kulaklarına, bir başkası kuyruğuna asılıyordu. Quiquet üstüne çıkıyor. Béluguet takkesini ona giydiriyordu. Ve bu külhanilerin hiçbiri düşünmüyordu ki mert hayvan, bir tekmede onları ta kutup yıldızına, belki de daha uzaklara, yollıyabilirdi... Fakat hayır! o, boşu boşuna Papanın, hayır ve merhamet ashabının katırı değildi. Çocuklar beyhude uğraşıyorlardı, kızmıyordu, sade Tistet Védène'i kolluyordu... Meselâ onu arkasında hissettiği zaman ayağının altı kaşınıyordu. Hakikaten de bunda birşey vardı. Bu Tistet denen çapkın, ona pek fena dolaplar döndürüyordu. İçtikten sonra pek insafsızca buluşları vardı!...

Bir gün onu, kendisiyle birlikte ta sarayın tepesine, kilisenin çan kulesine çıkarmıya kalkmasın mı!.. Size bu söylediğim, masal değildir. İki yüz bin Provence'li bunu gözüyle görmüştür. Bir saat mütemadiyen helezonî bir merdiveni gözleri kapalı çıktıktan, ve sayısız basamak tırmandıktan sonra, kendini birdenbire ışıktan gözleri kamaştıran bir tarasanın üzerinde bulduğu... ve bin kadem aşağıda çarşının fındık büyüklüğünde barakaları, kışlalarının önünde Papanın kırmızı karınca kadar askerleri.. ve daha ötede, gümüş bir ip üzerinde boyuna dansedilen küçücük, mikroskopik bir köprü ile hayali bir Avignon gördüğü zaman; zavallı katının korkusunu tasavvur edin !..

Ah!. Zavallı hayvan! Ne telâş! Attığı naradan sarayın bütün camları tirtir titrerdi...

Saf Papa, bolkonuna fırlayarak :

— Ne var? Ne yapıyorlar ona? diye haykırmıya başladı.

Tistet Védène hemen avluya inmiş, ağlıyor, çırpınıyor, saçını başını yoluyormuş gibi birtakım hareketler yapıyordu.

— Ah! Ulu Saint - Père. Ne mi var? Şu var ki katırınız... Allahım! Ne olacağız? Katırınız çan kulesinin tepesine çıkmış.,.

— Yapayalnız mı?

— Evet, ulu Saint-Père, yapayalnız.. Bakın! Ta tepeye, bakın... Kulaklarının.. Kulaklarının ucunu görüyor. İki kırlangıç sanılacak...

Zavallı Papa, gözlerini yukarıya kaldırınca :

— Aman yarabbi!.. dedi. Çıldırmış! Kendisini öldürecek... İn oradan, bedbaht!

Zavallıcağız! Onun da inmekten başka isteği yoktu... Fakat nereden insin? Merdiven? Onu hatır ve hayalden geçirmemek lâzım. O mahut nesneden çıkılabiliyor; fakat inmek. Bir deneyecek olsa yüz yürinden bacaklarını kıracaktı... Zavallı katırcağız, kendini yese kaptırıyordu. Başı dönmüş, gözleri faltaşı gibi açılmış, tarasanın üzerinde oradan oraya koşarak Tistet Védène'i düşünüyordu.

— Ah! Haydut. Buradan bir kurtulursam... Yarın sabah, Yaradana deyip sana öyle bir tekme atacağım ki ! deme gitsin.

Bu tekme fikri, içine biraz ferahlık veriyordu. O da olmasa, ayakta duracak hali kalmıyackatı... Nihayet onu kurtarmıya muvaffak oldular. Fakat bu bir mesele oldu. Onu yük mengeneleri, ipler, sedyelerle indirmek icabetti. Pekâlâ düşünebilirsiniz ki bir Papa katırı için, ip ucuna takılmış bir mayısböceği gibi, böyle ayakları havada görünmek ne mahcubiyetti. Tekmil Avignon ona bakıyordu!

Zavallı hayvanın bu yüzden bütün gece gözü uyku tutmadı. Ona öyle geliyordu ki hep, aşağıda şehrin kahkahalarile o mel'un tarasanın üzerinde dönüyordu. Sonra o alçak Tistet Védèn'i, ve ertesi sabah pir aşkına yerleştireceği tekmeyi düşünüyordu. Ah! Dostlarım, hem ne tekme ! Ta Pampérigouste'tan dumanı gözükecekti . . . Şimdi asıl mesele, ona o güzel kabul resmi hazırlanırken, Tistet Védène ne yapıyordu, bilir misiniz? Papanın kadırgası üzerinde şarkı söyliyerek Rhône'u iniyor; ve şehrin her sene, siyaset ve âdab öğrenmek üzere, kraliçe Jeanne'ın yanına gönderildiği asîl gençler kafilesile Napoli sarayına gidiyordu. Tistet asîl değildi. Fakat Papa, hayvanı hakkında, ve bilhassa kurtarma günü, gösterdiği ihtimam ve faaliyetten dolayı onu mükâfatlandırmıştı.

Ertesi gün katır pek meyus oldu!

Çıngıraklarını hiddetli hiddetli sallıyarak düşünüyordu :

— Ah! Haydut! Anladı bunu!.. Fakat zararı yok, git, hain! Dönüşte tekmeyi hazır bulacaksın... Onu sana saklıyorum.

Hakikatan da sakladı.

Tistet'nin gidişinden sonra Papanın katırı, eski sakin hayatını tekrar buldu. Artık ahırda ne Quiquet ne de Réluguet vardı, Kâse dolusu güzel Fransız şarabı günleri tekrar başlamıştı. Onunla birlikte de neş'e, uzun öğle uykuları ve Avignon köprüsünden geçtiği zaman dansederek yürüyüşler. Bununla beraber, mahut maceradanberi, şehirde ona hep soğuk muamele ediliyordu. Yolu üzerinde fısıltılar oluyor, ihtiyarlar başlarını sallıyor, çocuklar çan kulesini göstererek gülüşüyorlardı. İyi kalpli Papanın bile artık dostuna eski itimadı yoktu. Pazarları bağdan dönerken sırtı üzerinde biraz kestirmeğe niyetlenecek olsa, hep aklına gizliden gizliye şu düşünce geliyordu: (Ya kendimi tarasanın üzerinde bulursam!) Katır bunu görüyor ve birşey söylemeden muztarib oluyordu. Sade, yanında Tistet Védène'in adı geçtiği zaman uzun kulakları titriyor, ve hafif hafif gülerek nallarının demirini kaldırımın üzerinde bileyordu.

Böylece yedi sene geçti. Nihayet Tistet Védène Napoli sarayından döndü. Müddeti henüz bitmemişti. Fakat, Papanın hardalcıbaşısının birdenbire öldüğünü haber almıştı. Bu mevki boşuna gittiğinden, namzetler arasına girmek üzere acele gelmişti.

Bu entrikacı Védène sarayın salonuna girdiği zaman, Saint - Père onu tanımakta güçlük çekti. O kadar büyümüş, irileşmişti. Şunu da ilâve etmeli ki Papa da artık ihtiyarlamıştı ve gözlüksüz pek iyi seçemiyordu.

Tistet'nin cesareti kırılmıştı :

— Nasıl! Ulu Saint - Père, beni tanımıyor musunuz?.. Ben, Tistet Védène!..

— Védène mi?.

— Evet, pekâlâ tanıyacaksınız... Katırınıza Fransız şarabını götüren Védène

— Ha! Evet... Evet... Hatırladım.. İyi bir oğlancık, şu Tistet Védène!. Peki ne istiyor şimdi bizden?

— Oh ! Çok birşey değil, ulu Saint-Père ... Sizden ufak birşey istemeğe geldim... Ha! Söz gelişi, katırınız hep yanınızda mı ? Keyifleri iyi mi?.. Ah! ne iyi!... Boş kalan başhardalcılık için geldim.

— Sen, başhardalcı!... Fakat sen pek gençsin. Yaşın kaç?

— Yirmi sene iki aylığım şanlı reis! katırınızdan tam beş yaş büyük... Ah! nusratı ilâhi, mert hayvan!.. Bu katırı ne kadar severdim bilseniz!... İtalyada, ondan ayrıldığım için, ne kadar sararıp soldum!.. Onu görmeme müsaade eder misiniz?

Papa, müteheyyiç :

— Elbette oğlum!.. görürsün, dedi... Mademki bu mert hayvanı bu kadar çok seviyorsun, artık ondan uzak yaşamanı istemem. Bugünden tezi yok seni hardalcı-

YAZLIK GAZİNOLARDAN, KIŞLIK KABARELERE DÖNÜŞ.

Yazan :
K. FERİDUN

İçleri hasretle yana yana, gözleri yollarda kalan aşıklar gibi, bütün bahar ve yaz, bakışlarımız göklerin uçsuz bucaksızlığına saplanup kaldı.

Güneşi bekledik, aradık... gelsin bizi ısıtsın, yaksın, ışığa boğsun diye...

Nafile... binbir adsız çiçeğin biribirinde erimiş o tılsımlı kokusuna bürünmüş güneşli, ılık kır yolları.. köpüklü dalğacıkların kumlarına, çakıllarına dudak verdikleri şen kıyılar,. keçi yollarının kıvrıla kıvrıla tırmandığı zümrüt gibi bayırlar, tepeler, dağlar... hepsi, hepsi bu yıl bir hatıra kadar uzak, bir rüya gibi hayal kaldı..

Rüzgârlar esdi, boralar kopdu, yağmurlar yağdı, seller basdı... ve böylece üşüyerek, titreyerek evlerimize kapanarak berbat bir yaz geçirdik...

Bu, neden böyle oldu?

Olan olduktan sonra sebep araşdırmanın ne faidesi var?

Hoş, arasanız da, bu meçhul sebebi bulamıyacağınıza, isterseniz söz de verebilirim.

Geçenlerde bu bahis üzerinde, meşhur hava âlimimiz bay Fatinle görüşüyordum. O bile: « âlim bu işde susmakdan başka birşey yapamaz!» demiş, ve havaların bu şeklinde hiç gayritabiilik olmadığı, eskiden de bu gibi hallere tesadüf edildiğini söyledikten sonra :

— Halk, hele gazinocular gibi iyi hava kollayan insanlar, hep Pazar günlerini bekledikleri için, o günlerde ortalık kararınca: «Ha, işte, Pazarları mutlaka hava bozuyor; bunun helbette bir hikmeti vardır» diyerek kehanet yollarına sapmak isterler. Halbuki, hava, hiç de bir hesap ve kitap takip ederek bozulup iyileşmekde değildir. Ta.. Meksika körfezinden gelen bir hava dalgası, kısmetimize, bize ne getirirse, onu kabul etmeğe mecburuz. Ve hiçbir ilim adamı, hiçbir şeye istinat ederek; bu sene hava, şöyle veya böyle olacaktır, iddiasında bulunamaz. Demişdi. Zaten işin kötü tarafı da bu değil mi?

***

— Kardeş! mevsim başında havaların nasıl gideceğini bilsek, elbette daha hazırlıklı bulunurduk.

Şu yukarki cümleyi söyliyen, İstanbulun meşhur gazinocularından (Belvü) sahibi Evrenoğlu'dur.

— Bu yıl, muhakkak ki bir (bozuk hava) rekoru kırıldı. Emin olunuz ki şu ânda borçlanmamış tek gazinocu yoktur koca İstanbulda. Haydi, bizim gibi kalbur üstü gelenler, bu borca katlansın!... Gelecek sene de havalar kötü giderse, ne olacak?.. Korkarım ki böyle devam ederse, iki üç sene sonra İstanbulda, yazın gidip, şöyle bir iki saat hoşca bir vakit geçirecek tek gazino bulamıyacağız. Öyle ya, mevsimlerin çılgınlığı, kimde artık gazino kiralamak cesareti bırakır..

Biz zaten üç buçuk, dört ay işleriz. Bu yıl Mayıs soğuk geçti. Haziran, Temmuz, Ağustos ise, topu topu on iki hafta demektir... yani bir düzüne Pazar... bu günler güneşli, sıcak gitse öper de başımıza korduk... bizde o tali nerede?

— Çaresi ?

Tuhaf tuhaf yüzüme bakıyor, ve gülümsiyerek ?

— Çaresi yok bu derdin... bizim dostumuz lodos. Vakıa lodosu severiz de.. ama, arkasından yağmur getirmese...

Deşilmiş bir derdi yarıda bırakmağa birtürlü gönlü razı olmayor :

— İş bu kadarla da bitmiyor... halkda eğlence iştihası da azaldı gibi.. dün gece mükemmel bir mehtap vardı. Hava berrakdı, ılıkdı.. ben de felekden bir gün çalmak istiyenleri düşünerek sazı getirttim.. Yani ahenk tamam.. gel gelelim.. koca bahçeye otuz beş kişiden fazla kimse gelmedi... demek ki...

---

başı nasbediyorum. Kardinallerim dır dır edecekler. Fakat vızgelir! Alıştım artık... Yarın ikindiden çıkarken gel, bizi gör de, sana ruhanîler meclisi huzurunda rütbenin alâmetlerini verelim. Sonra da... götürür katırı gösteririm. Ve ikimizle birlikte bağa gelirsin... Oh! oh! hadi! git şimdi...

Tistet Védène, büyük salondan çıkarken ne kadar memnundu, ve ertesi günki merasimi ne kadar sabırsızlıkla bekliyordu, bunları anlatmıya lüzum yok. Bununla beraber sarayda ondan daha bahtiyar ve sabırsız biri vardı: Katır. Müthiş hayvan, Védène'in dönüşünden ertesi gün ikindiye kadar, bir dakika durmadan midesini yulafla doldurdu; ve arka ayaklarile duvarda talim yaptı. O da merasime hazırlanıyordu.

Ertesi gün ikindi okunup bittiği zaman Tistet Védène Papanın sarayına girdi. Tekmil yüksek ruhanî hey'eti orada bulunuyordu. Kırmızı elbiseli kardinaller, siyah kadifeli meddahı habaisler, küçük âyin taçlarile manastır papasları, Saint-Agrico kethüdaları, menekşe rengi pelerinleri ile ilâhiciler, aşağı ruhanîler hey'eti, Papanın, resmî elbiselerini giymiş askerleri, üç tövbekâr hey'eti, yabanî suratları ve arkalarında çan taşıyan küçük çömezlerile Ventoux dağı keşişleri, yarı bellerine kadar çıplak riyazetciler, kadılık elbiselerile kilise muhafızları, hepsi... mukaddes su vericiler, mumları yakan ve söndürenlere kadar hepsi; hiçbirisi eksik değildi... Ah! pek güzel bir merasimdi, bu! Çanlar, kestane fişekleri, güneş, musikî ve hep orada, köprü üzerinde dansı sürükliyen o kudurmuş dümbelekler ..

Védène, ortaya çıktığı zaman heybet ve güzelliğiyle bir hayret ve takdir mırıltısı uyandırdı. Mükemmel bir Provence'li idi. Uçları kıvrık uzun saçları, kuyumcu babasının kaleminden düşen ince maden parçalarından alınmışa benziyen zarif sakalı ile, sarışın bir Provence'li. Bu kumral sakalın içinde, kraliçe Jeanne'ın parmaklarının bazı bazı dolaşmış olduğu şayiası etrafa yayılıyordu. Sir Védène'de de, hakikaten kıraliçeler tarafından sevilen erkeklerin muzaffer tavrı ile, dalgın bakışı vardı... O gün, halka şeref vermek için Napoli elbiselerini çıkarıp Provence tarzında pembe işlemeli bir ceket giymişti. Başlığı üzerinde de Camargue'dan gelme uzun bir kara leylek tüyü sallanıyordu.

Başhardalcı, içeri girer girmez kibar bir tavırla selâm verdi. Ve Papanın, rütbesinin alâmetleri olan: sarı şimşirden kaşıkla safran rengi elbiseyi, vermek üzere kendisini beklediği yüksek sahanlığa doğru ilerledi. Katır, giyinmiş kuşanmış, bağa harekete hazır olarak merdivenlerin dibinde bulunuyordu... Tistet Védène, yanından geçerken tebessüm etti, ve göz ucu ile Papanın onu görüp görmediğine bakarak, sırtına iki üç dost fiskesi vurmak için durdu. Vaziyet mükemmeldi... Katır hız aldı :

—Al, haydut! sana... onu yedi senedir saklıyorum!

Ve pir aşkına öyle müthiş, öyle müthiş bir tekme indirdi ki.. ta Pampérigouste'tan dumanı gözüktü... içinde bir kara leylek tüyü uçan sarı bir toz duman kasırgası. Biçare Tistet Védène'den kalan bu idi!...

Katırların tekmesi, umumiyetle bu kadar yıldırımâsa değildir. Fakat düşünün ki bu, bir Papa katırı idi. Sonra da onu yedi senedir saklıyordu... Kilise ve papas kininin, bundan daha güzel bir misali bulunamaz.

Sözünü kesmeğe mecbur oldum:

— Sık sık işidilen şikâyetleri hatırlamıyor musun? Gazinolardaki içki fiatları için (kazık) diyorlar...

— Kazık mı?...

Ve bunu başını sallıyarak bir kaç defa tekrar ettikten sonra:

— Bana -dedi- apartıman yaptırabilmiş bir tanecik gazinocu gösterir misiniz?.

Bakışları, boş masaları, mum bekliyen birer sehpa gibi dizilmiş sandalyeleri yalayarak, sinirli sinirli konuşmakda devam etti:

— Eğer rakı, bira, ne bileyim ben alkollü içkilerin fiatını yüksek buluyorsa, bir kahve de içemez mi?.. Mevsimin en iyi günlerinde, çalğısıyle, hertürlü servisile, dünyanın en güzel manzarasına karşı saatlarca oturup safa sürmeğe mukabil bir fincan kahveye aldığım, topu topu yirmi kuruşdur...

Kazık bu mu?

Sonra da bizim gizli kapaklı bir şeyimiz yok ki... Meselâ, gördüm, bazı gazeteler, hesap pusulalarının kabarıklığından bahsediyorlar... İyi ama a efendiciğim.. o pusulayı kabartan biz değiliz ki... müşteri. Daha içkiye başlamadan eline verilen listede her nesnenin bedelini görüyor, ve ona göre içkisini ısmarlıyor.. bizim ne günahımız var, ısmarlarken hesabını yapmamışsa...

Koca bahçesi iki kısma ayrılmış olan muhatabıma son bir sual daha sordum:

— Hangisine daha çok rağbet ediyorlar, alaturkaya mı, alafrangaya mı?..

— Alaturka yavaş yavaş ölüyor... gün geçtikçe alafranga musikiye koşanlar artıyor. Bazı dikkat ederim; mütereddid gruplar gelirler, kapının önünde duraklar düşünür, münakaşa ederler, nihayet, yine alafranga kısmına doğru ilerlemeğe başlarlar...

Havalar yüzünden Büyükderedeki otel ve gazinosunu çoktan kapamış olan Evrenoğlu, ayrılırken, ayak üstünde (tehlike) yi bir daha işaret ediyor:

— Unutmayınız.. Eğer gelecek senede havalar bozuk giderse, İstanbulda gazinoculuk iflâs borusunu çalacak demektir...

***

Boğaziçinin en lâtif köşesinde, Çubukludayız.

Rüzğâr esdikce, tepemizde kıpırdayan dallar, ayaklarımızın altına serilmiş parça parça gölgelere, zaman zaman pırıl pırıl ışıklar serpiyor...

Boğaz kıyıları en güzel, bir sonbahar gününün şiiri içinde uzanıp gidiyor.

Kaç senedir bu gazinoyu işleten muhatabım:

— İnsanın bir davası olsa avukata, bir hastalığı olsa doktora, ev yaptıracaksa mimara gider, akıl öğrenir, çare arar. Biz kime gidelim, kimden meded umalım...

Onların: içerdeki şampanya, viski, bôl yağmurundan, dışardaki tufanları görecek gözleri yok...

Rasathane kollarını devşirmiş, ben karışmam diyor. E... havaların iyi gideceğini başka kim bilir ki..

Özendik, bezendik.. bu sene yine şu gazinoyu tertemiz açdık... Yerli, ecnebi herkes ayni şeyi söyleyor: Çubuklu dünyanın en güzel yeri.

Alâ ama, işte bu Yeryüzünün cennetinde kesemizin dibine darı ekiliyor..

Pazar yaklaşır, biz hazırlanırız, envaı türlü mezeler tabak tabak dizilir. Çalğıcılar yerlerine kurulurlar, garsonlar el pençe divan dururlar.. Herşey tamamdır, bir de bakarsınız kapkara bulutlar, zavallı taliimiz gibi, ortalığa çöker. Arkasından bir gökgürültüsü, bir şimşek, yıldırım, ve şakır şakır yağmur.. buyur bakalım.. Eh, bu hafta kısmet değilmiş... Altı gün bekler, durunuz.. fakat işin yoksa bekle dur. Ertesi hafta yine ayni hal. Buna can mı dayanır... çalğıcı parasını alır, kira, vergi işler, mezelerin çoğu bozulur, dökülür...

Öyle gazinolar var ki Pazar günleri tam otuz beş, kırk garson kullanırlar... Siz, sade bu zavallıların boyunlarını bükerek mırın mırın havanın açılmasına dua edişlerini göz önüne getirseniz yeter...

Bir lâhza susdu, sed sed tepeye yükselen yeşillikler arasındaki sessizliğe kulak verir gibi düşündü:

— Bir zamanlar -dedi- buraları ve İstanbulun dört yanındaki yazlık gazinolar zevk ve safa ehli ile dolar, iğne atsan yere düşmezmiş..

Şimdi, Boğaziçi ölüyor, diye kıyamet kopuyor.. bu havalar böyle giderse, Boğaziçi değil ya, İstanbulun bütün yazlıkları birer harabeye dönecektir. Görüyorum ki iş kışlık barlarda ve kabarelerde!. Onların içerdeki şampanya, viski, bôl yağmurundan; dışardaki tufanları görecek gözleri yok!..

. . . .

Bir garip dünyadır bu... Biz, havalar bozuk gidiyor da eğlenemiyoruz diye sıkılıyoruz. Öbür tarafta ise, yüzlerle yepyeni (hava kurbanları) var.

SİNEMA

Kleopetra filminde Sezar rolünü oynıyan

Warren William

Sinema meraklılarıne hayatını anlatıyor:

Her zaman bu sayfalarda hayatlarını yazdığımız artistlerden birçoğunun, sahne veya sinemaya küçükken heveskâr olduklarını, mesleklerine derin bir aşk ve sevgi ile bağlanarak bugünkü mevkilerine yükseldiklerini duyuyoruz. Fakat bu yazıda, bir istisnadan bahsedeceğiz. İşte size kudretli bir aktör ki.. ne çekirdekden yetişmedir, ne de tiyatro ve sinemaya karşı çocukluğunda bir heves, bir merak duymuştur. Warren William aktörlüğe, lâalettayin herhangi diğer bir mesleğe girer gibi intisab etmiş, sırf kızkardeşini memnun etmek için san'atkâr olmuştur.

Warren, bundan kırk iki sene evvel Amerikanın iç taraflarında, Vitkin şehrinde doğmuş, en küçük yaştan itibaren kalbinde denize karşı sönmez bir hasret ve iştiyak beslemeğe başlamıştır. Babası, o küçük şehirde çıkmakta olan bir gazetenin müdürü idi. İstiyordu ki oğlu da kendisi gibi gazeteci olsun, fakat ilelebet bu meslekte kalmıyarak onu başka bir büyük mevkie basamak yapsın. Warren bu teklifi reddetti. Denizci olmak istediğini söyledi. Ailesinin serveti olmadığı için fili denizcilik onu besliyemezdi. Binaenaleyh kendisine gemi mühendisi olması tavsiye edildi. Warren mühendis mektebine girdi. Lâkin riyaziyesi hiç te kuvvetli değildi. Onun için sınıfları daima iki senede bir geçiyordu. Bu sefer babası büsbütün kızdı :

— Oğlum, dedi, bu işi beceremiyeceksin, iyisi mi gel gene gazeteciliğe gir. Gazetecilik pek öyle riyaziye filân istemez!

Nedense genç adamın gazeteciliğe karşı büyük bir muhabbeti yoktu. Babasının arzusunu gene yerine getiremedi. Fakat mühendis te olamıyacaktı. Onun için başka bir meslek intihap etmek zarureti hasıl olmuştu. O zaman kızkardeşi Pauline :

— Warren, dedi, aktör olsana!

— Aktör mü olayım? Sebeb?

— Çünkü sende tam bir aktör yüzü ve kafası var...

Bu cevab onu şaşalatmakla beraber biraz da yumuşatmıştı. Kızkardeşinin fikrini muvafık buldu. Annesinin, babasının mâni olmağa çalışmalarına rağmen, gidip Nevyork tiyatro mektebine yazıldı. Bütün kuvvetile çalışmaya başladı. Sınıfta iki samimî arkadaşı vardı. Biri Edward Robinson, öteki William Powel...

Mektebi bitirince herkes gibi o da taşra turnelerine çıktı. Hayatını şöyle böyle kazanıyordu. Henüz şöhret ve muvaffakıyetin zevkini tatmamıştı. Büyük Harb ilân olundu.

Warren, o zaman yirmi dört yaşındaydı. Gençliğin verdiği hevesle gönüllü olarak askere yazıldı. Aslen Alman ve aile ismi Krecht olmasına rağmen, Amerika ordusunda hizmete can atmıştı. Meksika hududuna gitmek üzere hazırlanıyordu. Kızkardeşinin evinde Helen Nelson isminde genç bir kıza rasgeldi. İkisi de biribirinden sonderece hoşlandılar ve seviştiler.

Aşk destanları, Warren Meksika hududunda bulunduğu müddetçe devam etti. Lâkin Amerika da harbe girmiş ve bütün kıt'alar Avrupaya hareket emrini almışlardı. Delikanlı da bu kıt'aların birindeydi. O da arkadaşları gibi cepheye ve belki de ölüme gidiyordu. Helenle nişanlandı ve vapura bindi.

Warren mütareke oluncıya kadar bilfiil harbe iştirak etmedi. Onu arkadaşları da, genç kızlar da beğeniyorlardı. Kendisinde tam bir erkek tipi vardı. Hiçbir harb macerasına karışmadan Amerikaya döneceğine cok müteessir oluyordu.

Amerika kıt'aları Fransadan ayrılmazdan evvel muharebenin bitmesi şerefine birçok müsamereler veriyorlardı. Warren amatör olarak iştirak ettiği bu müsamerelerde büyük bir sahne aktörü olduğunu gösterdi. 1919 da Amerikaye döndü, Helenle evlendi ve mütevazi çalışma hayatına tekrar devama başladı.

Bundan beş sene evvele gelinciye, yani sinemaya intisab edinciye kadar, yıldız olmamıştı. Sinemayı da şöhret için değil, kendisine daha rahat bir hayat, daha fazla bir kazanç temin edeceği için tercih etti.

Warren hakikaten Hollyvoodun hiçbir artistine benzemez, rejisörlerle kat'iyyen münakaşa etmez. Kendisine ne rol verilirse oynar. Hatta, ilk evlendiği kadınla oturup durması bile, gene bu benzememekliğin en mühim âmillerinden biridir.

Warren sinemada uzun zaman: merhametsiz zengin, sergüzeşt düşkünü insanlar rolüne çıktı. Meselâ kibrit kralı İvan Krugeri beyaz perdede o yaşattı.

Fakat onda da gitgide başka bir his hasıl oluyor, kendisine sinemada benimsediği şahsiyetleri oynamak arzusu geliyordu. Cecil B. De Mille «Kleopatra» da Sezarı yaşatmak için Warrene müracaat ettiği vakit, bu teklifi reddetmedi. Görmüş olduğunuz veçhile bu güç rolü pekâlâ oynadı. Ondan sonra da gene Claudette Colbertle «Tıpkı hayatta olduğu gibi» ve Dolores del Rio ile «Monte Karlolu dul kadın» ı oynadı.

Warren kadınların hoşuna giden bir tipe malik olmakla beraber tam bir aile adamıdır. Şimdiye kadar Hollyvoodun hiçbir dedikodusuna ismi karışmamıştır. Perestişkârlarından pekçok mektup alır, lâkin bunların hiçbirisini okumaz. Yalnız pullarından kolleksiyon yapar.

Kendisi oldukça mutekit ve hayat cereyanının hiçbir kuvvet karşısında değişmiyeceğine kanidir. Neden böyle olduğunu soranlara :

— Hayatım bana bu telkini yaptı, der, baksanıza denizci olacakken sahne ve sinema hayatına girdim. Gelin siz olun da kaza ve kadere inanmayın!

Öğretmenlere Tavsiye :

ÜNİTELERE GÖRE

RESİM ve ELİŞLERİ

Güz — Kış — İlkyaz — Yaz
(Dört Defter)

İlk Okullarda resim ve elişi derslerinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır.

Yazan :
İzmir Kız ve Erkek Öğretmen Okulları Resim Öğretmeni Celâl Uzel

Satış yeri : Resimli Ay Basımevi
Her defter 20 kuruştur.

%50 Tenzilât Fırsatını Kaçırmayın:

Boş saatlerde, trende, vapurda, uzun kış gecelerinde en güzel arkadaş güzel kitaplardır.

Heman (Resimli Ay) dan kitap katoloğunu isteyiniz. Seçtiğiniz kitapların yarı parasın gönderince, bunlar elinizdedir.

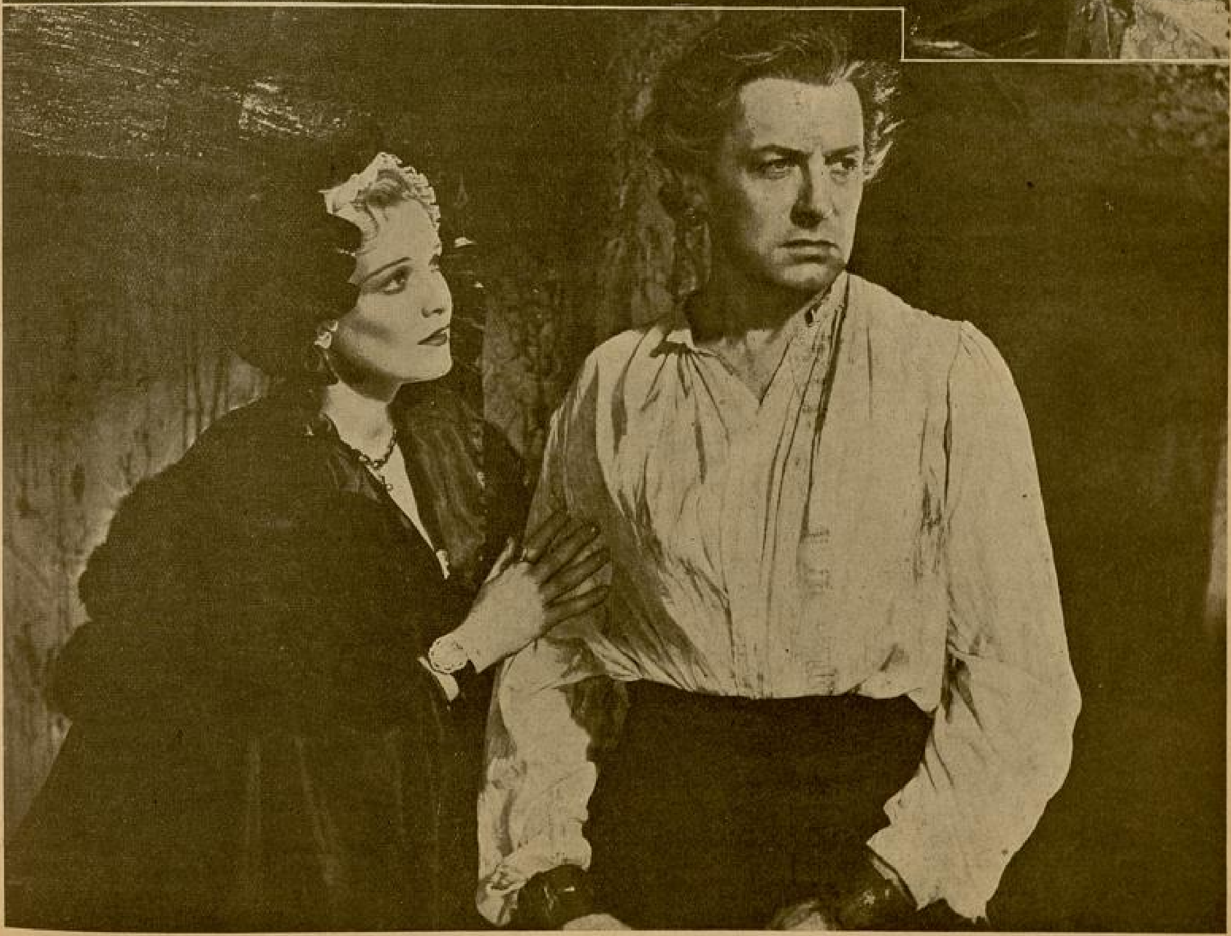

Erenler ve Erdirenler

— *Başı 7 inci sayfada* —

Şöyle doğrul bakayım, korkma, ha şöyle... anlat bakalım kim delirmiş, ne olmuş?

Olan birşey varsa: zavallı ihtiyar, darı cenanı bekaya göçmüş. Mekânı, cennet durağı firdevsiâlâ olsun!.. Maabaza bu dârı fenadan göçmekle, şu ihtiyar halinde bin bir ıstraptan kurtulmuş oldu. Allah gariki rahmet ve rahman eyleye !.. amin !

Saliha hanım hâlâ inanamıyordu. Lâkin kocasının bu tabiîliğinden cesaret alarak, annesinin üzerine atılmış ağlamaya başlamıştı, saatlarca ağladı.

Hacı Sadık efendi, neden sonra biricik kızı Sadakatı sıkışdığı köşeden aldı, dışarı çıkardı. Çocuk, ne olup ne geçtiğinin farkında olmadan, meçhul bir korku ile babasının boynuna sımsıkı sarılmış, gözlerini kapamış, hiç birşey görüp işitmek istemiyormuş gibi, başını sokacak bir yer arıyordu. Hacı Sadık efendi ona :

— Seni süslü süslü gezdireceğim.. her akşam tatlılar yedireceğim.. arabalara bindireceğim.. bir hanım sultan yapacağım gibi, istikbaldeki saltanatı anlatıyor; şu ândaki sevgi ve saadetine, onu olsun iştirak ettimeye uğraşıyordu.

*
* *

Hacı Sadık efendi yol hazırlıklarile uğraşıyordu. Tedarik edebildiği paralarla, gideceği yere kerüferli bir efendi hazretleri gibi gitmeyi düşünüyordu. Her şeyden evvel güzel bir elma kürke ihtiyacı olduğunu anlamıştı. Kaç liraya malolursa olsun, bir kürk alacaktı.

Kapalıçarşının bu gibi eşya üzerine alışveriş yapan bütün dükkânlarını gezdi. Bazirgân Bohor efendi Hacı Sadık efendiyi bir kaç senedenberi tanıyordu. Hacı Sadık efendi fetvahanedeki mukayyitlikten azledildikten sonra, arada sırada Bağdat işlemesi bohçalara koyup Çarşıiçine getirdiği eşyanın bir çoğunu, Bohor efendiye satmıştı. Bu eşyayı ucuza alıp, lüzumu olanlara pahalıya satan; ve her defa gelişinde Hacı Sadık efendiye, evvelki aldıklarından pekçok zarar ettiğini yana yakıla anlatan bu adam; bu defa da Hacı Sadık efendiye - geçmiş uhuvvetlerinin hatırı için - ayak ücreti almadan kendisine delâlet edecegini söylemiş., ve yeni Evkaf müdürünü bir daha minnettar etmişti.

Nihayet eskici bir yahudinin karanlık dükkânına girdiler. Bir hayli türkçe ve yahudice münakaşa ve pazarlıktan sonra, elli altına boyama bir elma kürk aldılar. Dükkândan çıkarken satıcı yahudi, Bohor efenninin avucuna beş on sarı altın sıkıştırmıştı. Hacı Sadık efendi bunu gördü, fakat aldırmadı, yalnız :

— Ulan Bohoraçi; gene günlüğü doğrulttun. Bizden birşey almadın amma, Yasefi kafese koydun.

Zavalllı Hacı Sadık efendi, bu paranın kendisinden alınan fazlanın bir kısmı olduğunu, aklına bile getirmemişti.

Birkaç gün zarfında bütün hazırlıklar yapılmış, denkler bağlanmış, sandıklar yerleştirilmiş, Saliha hanımın da bir konak hanımı için lâzım gelen ihtiyacı temin olunmuştu. Sadakat bile, küçük bir hanımefendi ve daha şimdiden bir hanım sultan oluvermişti.

Hacı Sadık efendinin düşündüğü daha çok şeyler vardı. Gerçi gittiği yerde devlete nail olacak: at, araba, halayık, odalık oralarda, tedarik olunacaktı. Ancak, ne de olsa : "Herif buraya geldi de tüylendi" diyeceklerdi. Buna ehemmiyet vermemek kabildi. Fakat, ne de olsa gönül rıza göstermiyordu. Hiç olmazsa bir ahretlik, bir hizmetçi, bir de kâhya veya uşak tedarik ederek oraya gitseydi çok iyi olacaktı. Bunu düşüne düşüne Fetvahaneye, eski ahbaplarına vedaa gidiyordu..

Aklına, kendisi mukayyit iken kaleme yeni devama başlamış olan Kayserili Molla Mustafa geldi. Bu, şeytan akıllı, iblis fikirli, güzel yüzlü, tatlı sözlü, babasına pabucu ters giydiren çömeze; bu fikrini bir kere açıp konuşmak gerekdi. Zoruna bulsa bulsa o, bir çare bulurdu. Kalemde herhangi gizli kapaklı sahtekârlıkların, hilelerin bütün plânları.. onun zekâsı altında, kızgın bir levha üzerine yağan kar gibi derhal erirdi. Süpürge dokunmuş örümcek ağları gibi dağılır çözülürdü. Ve kaç defa ashabı mesalihten fazla ücret.. veya bir sürü namlarla ceredilen paraların, etraftan sezilmesine meydan bırakılmadan, nasıl dercip edileceğini beraberce bulmuşlar... böylece daracık koridorlarda binlerce deve yapmışlardı.

Kendisile beraber gelmeği kabul etse, kim bilir ne kadar kolay ve ne kadar az bir zamanda işlerini yoluna koyup emellerine nail olurlardı.

—Hele bir açayım bakayım?..diyordu.

Fetvahaneden azlolunalı beş sene olmuştu. Bu müddet zarfında kaleme iki defa uğrayabilmişse de; Süleymaniye avlusundaki taşlar üzerinde, hem güneşlenmek ve hem de konuşup gülüşmek.. biraz da Meşihat dedikodusu dinlemek üzere, sık sık buluşurlardı. Daireye uğramamasına en büyük sebep te: kapıcı Ahmet ağanın eskiden pabuçlarını çevirip, abdest havlusunu taşıdığı halde; azlinden sonra yüzüne bakmaması, tanımaması idi. Bu hal o kadar gücüne gitmişti ki.. azline sebep olan haltı işlediğine, bin kere pişman olmuştu.

Hele son zamanlarda hiç tahammül edilmez bir şey .. bir musibet . bir cehennnem cadısı olmuştu.

— Arkası var —

SPOR

Askerî Liseler Kupası büyük bir alâka uyundırdı.

◆

Askerî liseler, senelik spor bayramları için, iki haftadanberi muhtelif müsabakalar yaparak karşılaşmağa başladılar.

Bizde sporun en derlitoplu bir disiplin altında yapıldığı yer, hiç şüphe yok ki askerî ocaklarımızdır.

Memlekette her sahada en sağlam ve en gürbüz insanları yetiştiren bu ocaklar, şimdiye kadar spor sahasında da birçok şampiyonlar; muhtelif spor hareketlerinde büyük sporcular yetiştirmiştir.

Futbolcu Nihadı yetiştiren bahriye, eski uzun atlama rekortmeni Tevfiği ve bugün sürat koşularının en kıymetli atleti Vedadı da hazırlamıştır.

Futbolcu Bekir askarî baytar mektebinden, nihayet Fenerbahçeli Zeki Kuleliden, kıymetli sporcularımızdan Fenerbahçeli İsmet te Tıbiyeden yetişerek aramıza karışan, spor âlemimizin en değerli unsurlarıdır.

Teşkilâta bağlı klüplerimiz bin bir türlü mazhariyet içinde, hertürlü fedakârlık karşısında büyük istifadeler ederken, askerî mekteplerimiz senede bir defa karşılaşmak üzere yaptıkları müsabakada, her zaman olduğu gibi fevkalâdelik göstermektedirler.

Zaman ve imkân bulunsa da, senede bir defa yapmak mecburiyetinde kaldıkları müsabakaları, resmî klüplerin yaptığı gibi, muayyen bir proğram tahtında senenin muhtelif tarihlerinde karşılaşmak suretile yapabilseler, karşımıza çıkacak netice çok kıymetlı olacaktır.

Sporun icabettirdiği : disiplin, ona gösterilmesi lâzım gelen dikkat ve itina, şu veya burada olmaktan ziyade elbet te kuruluşu, esası, bir disipline ihtiyaç gösteren askerî mekteplerde olacaktır.

Kıymetleri biribirine uygun sporcuları bir araya toplayan askerî liseler arasında yapılan müsabakalara : futbol maçlarile başlandı. Şeref stadında yapılan bu müsabakaların birincisi Kuleli ile Maltepe liseleri arasında oynandı. İki tarafın biribirini selâmlayan ufak bir merasiminden sonra başlayan maç, baştan sona kadar heyecanlı geçmiştir. En iyi dereceyi alabilmek için sarfedilen bütün emeklere rağmen, ilk devre sıfır sıfıra nihayetlenmiştir.

İkinci devrenin başlarında solaçıkları vasıtasile bir sayı fırsatı bulan Maltepe, 1—0 vaziyetini muhafaza etmek için hayli gayret ettiyse de, Kulelinin toplu bir halde yaptığı hücumda kazandığı bir sayı gene beraberliği temin etti.

İki taraf, galibiyet sayısını verecek bir gol için çok çalıştı, bütün kuvvetini sarfetti.

Neticede oyun sonuna kadar hiç değişmedi, iki tarafa oyunu 1—1 berabere bitirdi.

Bir gün sonra yapılan Deniz lisesi ile Gedikli takımları arasındaki müsabaka da haylı alâka uyandıran bir maç olacaktı. Gedikli takımının fazla hakimiyeti altında olan bu müsabakada Deniz lisesi takımı 4—0 mağlûbiyetinden kurtulamadı

***

Askerî Liseler Şampiyonası güzel oldu.

Askerî liseler arasında büyük heyecanlar doğuran spor hareketlerinin başında atletizm müsabakaları gelir.

Aralarında, Türk millî takımı kadrosuna kadar yükselmiş olan atletler bulunan askerî liselerin, bu müsabakaları Kadıköyde Fenerbahçe stadında yapıldı.

Kuleli, Maltepe, Deniz lisesi ve Gediklinin iştirakile yapılan bu müsabakalar, her sene daha büyük bir alâka ile takip edilmekdedir. Uzun boylu idman yapabilecek sahaları olmıyan, spor teşkilâtının tertip ettiği müsabakalara kolay kolay iştirak etmiyen askerî liseler atletleri, senede bir defa karşılaşmış olmalarına rağmen her defasında da hatırı sayılır dereceler elde etmektedirler.

100 metre müsabakasına 12 atlet iştirak etti. İki seri üzerinden yapılan bu müsabakaların finalinde Deniz lisesinden Vedat 11.3 ile birinci, Maltepeden Hasan ikinci, Deniz lisesinden Fikret üçüncü oldu.

800 metreye 12 atlet arasında başlandı. Baştan sona kadar heyecanla geçen bu müsabakada Deniz lisesinden Hicri 2.22 dakika ile birinci, Kuleliden Fethi ikinci, Maltepeden Ali üçüncü oldu.

400 metre iki seri olarak koşuldu. En iyi 6 atlet, nihaî müsabakaya ayrıldı.

Finalde Deniz lisesinden Şükran, güzel bir yarıştan sonra 57.8 ile birinci, Maltepeden İbrahim ikinci, Gedikliden Mustafa üçüncü oldu.

3000 metreye yarış en heyecanlı müsabakalardan biri oldu.

Her turda başka bir atletin sürüklediği müsabakanın sonunda, Maltepeden Turgut 10.55.2 ile birinci, Gedikliden Kemal ikinci, Deniz lisesinden Ferit üçüncü oldu.

Gülle atma müsabakası da on iki müsabık arasında yapıldı.

En iyi altı atlet finale kaldılar.

Kuleliden Sedat 11.55 ile birinci, Kuleliden Hasan ikinci, Maltepeden Cemal üçüncü oldular.

Yüksek atlama müsabakasında Kuleliden Hilmi 1.60 ile birinci, Deniz lisesinden Galip ikinci, Kuleliden Kemal üçüncü oldu.

Müsabakaların birinci haftası ümit edildiği kadar iyi ve parlak derecelerle geçti.

Birinci haftaki müsabakalarda Deniz lisesi en başda bulunmaktadır.

Bir gün zarfında yapılan müsabakalara göre Deniz lisesi 44 puvanla başda, Kuleli 42 puvanla ikinci, Maltepe 28 puvanla üçüncü vaziyettedir.

Deniz Gedikliler bu müsabakalarda 11 puvan alabilmiştir.

Ö. Besim Koşalay

İNTİHAR MI, Katil mi ?

— Başı 17 nci sahifede —

söyledi. Çok gülüyor, ve bu sefer kaçmayayım diye beni iple bağlıyacağını söylüyordu. Tekrar saadete kavuştuğumu, mazinin unutulduğunu sanmıştım. Halbuki sabahleyin... Kocam kendini astı.

— Sizi affetmiş mi idi ?

— Evet.

— Bunu ağzile söylemiş miydi ?

— Hayır.

— O halde sizi affettiğini nereden biliyorsunuz ?

— Akşam hiç yanımdan ayrılmadı, sabaha kadar benimle kaldı.

— Sabahleyin kalktığını duydunuz mu ?

— Hayır, uyuyordum. Yorgundum. Felâket haberini getirdikleri zaman, kapının vurulduğunu zor duydum.

— Bundan evvel hiç intihar arzusunu izhar etmiş miydi ?

— Hayır, gerçi ben düşkünlük ettim. Zavallı bu yüzden epey ıstırap çekti. Fakat beni severdi.

— Ancak o doğru adamdı, eğriyi affetmezdi.

— Beni affetmişti...

— Öyle ama sizi kovmuştu.

— Eve adam aldım diye. Evet düşkünlük etmiştim. Buna kendim de pişmanım.

— Sizinle barıştıktan sonra, kocanız ne diye intihar etmiştir?..

— Bilmem... Bilemem.

— Fakat bunun sebebini siz de kendi kendinize sormuşsunuzdur elbet. Bakın, intihar dedim, katil değil. Sizin masum olduğunuzu kabul etmeğe hazırım, lâkin kanaatimizi kuvetlendirmelisiniz.

— Zannederim...

(Kadın devam edimiyerek sustu.)

— Zannınız nedir ?

(Suçlu başını önüne eğerek alçak sesle cavap verdi) :

—Zannederim beni.. sevmekten utanıyordu...

Yazan:
UMRAN
NAZİF
YİĞİTER

TANGONUN ÖLÜMÜ

İÇTİMAİ TEZ ROMANI

No. 8

★

Akşan artık iyice çökmüştü. Birkaç memur ve birkaç balıkcıdan ibaret olan kahve müşterileri, çınarın dibine sinmişler kahvelerini içiyorlardı. «Beybaba» elli beşlik.. av meraklısı.. ve bütün kasaba halkının sevgilisi bir ihtiyardı. «Beybaba» senelerce önce nufus memurluğu ile gelip yerleştiği bu kasabada, muhitin kötü tesirlerinden uzak kalmış bir adamdı. Rakı içmezdi. Kahve peykelerindeki dedikodulardan hoşlaşmazdı. İçerlek mahallelerin birinde ufacıcık bir evi ve güzel bir karısı vardı. «Beybaba» için hayat: haftada bir gün avlanmak.. sair günler dairede masasının başında oturmak.. çalışmak ve geri kalan saatlarını uyumakla geçirmekdi.

Aile hayatı; hemen her bekârın sürüklendiği, muhitin kötü tesirlerinden onu uzak bırakmıştı...

Ulviyi sever.. ona acırdı. Zira o, güneş kadar kuvvetli.. hava kadar müessir olan işret.. kadın ve zevk âleminin bir kurbanı idi. O, bu kasabaya geldiği zaman ne kadar temiz ve toy bir çocukdu.

«Beybaba»nın Ulviye sevgisi sırf bundan ileri gelmiyordu. Kendisini, bir hastalığında ölümden kurtaran Ulvi olmuştu. Demek ki «Beybaba» da her insan gibi kendisini sevdiğinden.. kendisine iyiliği dokunduğundan Ulviyi seviyordu.

«Beybaba» acı, acı güldü. ve:

— Yazık olur sana doktorum.. evlâdım! dedi:

Sonra ilâve etti:

—Sen çok yalnız kaldın... ne yapacağını bilmeyorsun.. Yerlilerden alacağın kızla sen yaşayabilir misin?

Ulvi, parmakları arasında rengi uçmuş dudaklarını sıkarak, gülümsedi ve:

— Yerli olsun.. yabancı olsun.. artık benim için kadın mühim bir ihtiyaç... münevver.. zeki ve güzel bir kadın ise lüks ihtiyaç!...

Başını önüne eğip:

— Hem «Beybaba» dedi.. benimle münevver.. ince.. hassas bir kadın nasıl yaşıyabilir..

Artık ben bir serseri...

Sözüne devam edemiyordu. Sesi titriyordu:

— Ben eski Ulvi değilim... fikir.. duygu.. aşk hepsi.. hepsi benim için öldü.... diye haykırmak istiyordu.

Ulvi, evvelce ikrah ettiği şeyleri bugün delicesine seviyordu. O, dün, Hacı Mumtaz efendi karakterinde bir adamın yüzüne bakmak istemezdi. Bugün ona gıbta.. ve hatta takdirle bakıyordu.

Dün: «vazife mukaddesdir!..» diyordu. Bugün bu kelimeye gülüyordu. Dün her şeyin fevkinde: namus.. haysiyet ve şeref

— Sizin İstanbuldan gelmiş akrabanız bir hanım varmış!..

mefhumlarını görüyordu. Bugün onlara kıymet verenleri budalalık ile ittiham ediyordu.

Ulvi bu düşüncelerini «Beybaba» ya söylemedi. Yalnız:

— Evet.. doğru; onlarla yaşayamam.. Onlar bizi çok yabancılayorlar.. Halbuki ben, onları senelerce evvel ne kadar çok seviyordum Beybaba..

Sonra daha fazla söylememek ve eskileri biraz olsun hatırlamamak için sustu. Bir müddet geçince dudakları kıpırdadı:

— İşte Beybaba, dedi. Ben de bu hususu sizin kadar takdir ettiğim için, kendime seçeğim hayat arkadaşının yerli olmasını istemiyorum. Sizin İstanbuldan gelmiş akrabanız bir hanım varmış..

Ortada uzun bir sükût çalkalandı. Ulvinin kalbi çarpıyordu. Gözlerinde.. hayalinde: yeşile boyanmış kafesleri inik.. pencelerinde beyaz patiska perdeler asılı, loş ve sıcak bir oda.. ortada bir saç soba.. «Karım!» diye hitap edeceği bir kadın.. ve uzun kış geceleri canlanmıştı.

Beybabanın ihtiyar; kırışık çehresinde daha fazla büyümek istemeyen bir tebessüm belirdi. Kaşlarını kaldırdı ve:

— Seni, Ulvi!.. ben ondan çok fazla severim. Bana hastalığımda o kadar itina ettin ki.. sana ölünceye kadar şükran borçluyum.. Doğrusunu söyliyeyim; onu da sana lâyık görmüyorum.

Ulvinin bütün neşesi kaçmıştı. Bu adam böyle neden kraldan fazla kral taraftarlığı yapıyordu? Ve ona, Ulvi hakkındaki bu büyük itimadı kim vermişti? Ona âdeta kızar gibi oldu ve:

— Niçin efendim? Sizin aileniz efradından olduktan sonra..

— Ha. .İşin içyüzü bildiğin gibi değil..Bir cemiyette birçok karakterde.. muhtelif yaşayış ve düşünüşde insanlar bulunabileği gibi; cemiyetin en ufak bir cüz'ü olan aile efradı arasında da iyisi ve kötüsü bulunabilir.. Öyle değil mi oğul?

Ulvi muhatabının sualine cevap vermedi. Ve aklınaggelen ilk şeyi sordu:

— Dul mu?

— Zannederim!

— Fakat bunun ne ziyanı var?

— Bilmem.. Biraz da telâkki meselesi.

— Birisini mi seviyor?

— Belki...

— Olabilir.. Gençliktir..

Ulvi mırıldanıyordu.. Olabilir.. Gençliktir.. Halbuki o Mübecceli ne için bırakmıştı!... O yağmurlu bir akşam karanlığında çit kenarında onları Macitle görmesi, çok sevdiği Mübecceli terkine sebep olmamış mı idi? Halbuki Ulvi şimdi herşeyi hoş görüyordu. Ne kadar mütevekkil, hazım bir adam olmuştu Ulvi..

Beybaba sükûtu bozup :

— Doktorcuğum.. dedi. O akrabam olacak hanım, benim kendisinden, maalesef ikrah ettiğim kızkardeşimin kızıdır.

İçini çekti. Çınarın çıplak dalları üzerine inmiş gibi görünen siyah mor bulutlara, gözlerini dikerek :

— Sana mühim bir aile sırrımı tevdi ediyorum.. dedi.

Ferleri sönmüş.. yaşlı gözlerini Ulviye çevirdi. Ve Ulvinin, alaca karanlıkta durulmuş bir avuç deniz suyunu andırır yeşil gözlerinde, maziden kalmış bir masumiyet.. ve temizlik görmüş olacak ki, sözüne devam etti :

— Ben, dedi. İşte şu dünya denilen geçide gelmiş ve gidiyorum. Hayatta her şeyin üzerinde fazilet.. doğruluk ve insaniyet mefhumlarına kıymet verdim. Bu muhterem mefhumları benimsemiyen kimselerden nefretle kaçtım.

Parmaklarını pos bıyıklarına götürdü. Aşağı yukarı onları burup :

—Seni, oğlum! elimle yakmak istemem. O, buraya yaptıklarının unutulması, bilenlerin onu onutması için sürülmüş bir kadındır. Burada ıslahı hal edilmesine çalışılacaktır. Eğer sen: «bu insanî vazifeyi deruhte ediyorum.!» der; onu almak istersen, o zaman benim de diyecek sözüm kalmaz evlât...

Ayağa kalkmışlardı. Köşebaşı fenerlerinin yer yer mavilediği dar yollardan yürüyorlardı. Beybaba bir sokak başında ayrılırken :

— Onun.. bütün mazisini.. kötü hatıralarını saklayan bir not defteri var.. Bunu yarın sana veririm.. Oku.. onu anla.. tanı! Ve düşün.. ondan sonra..

Ulvi; Beybabadan ayrıldıktan sonra hana koştu. Tahta karyolası üzerine kendisini attı. Şimdi düşnüyordu : Handan daireye.. daireden bir meyhane köşesine gidip yaşamaktan usanmıştı. Hayat bu mu idi? Dairede defterdar ile.. tapucu ile söhbet.. kahvede dedikodu.. handa bekârlarla lâf atmak.. ve içmek... Bütün benliğini, çoktan kaybettiğini hissediyordu; fakat birtürlü buna mani olamamıştı. Artık hayatının sonuna kadar, senelerini, kendisine kendi öz malı edindiği birtakım kötü itiyatlarla beraber yaşamağa mahkûmdu.. Ancak belki evlenirse hayatına başka bir renk karışabilirdi.

Ulvi, ertesi akşam Beybabadan defteri alıp erkenden hana geldi. Elbisesini, bermutat karyolanın ayak ucunda duran hasır iskemle üzerine fırlattı. Yatağına uzandı.

— Sana mühim bir aile sırrımı tevdi ediyorum..
Onun, bütün mazisini, kötü hatıralarını saklayan bir not defteri var. Bunu yarın sana veririm... Oku...

Elinde, Beybabanın yeğeni «Leman»ın el yazısile yazılmış siyah meşin kaplı hatıra defteri vardı. Yaprakları sararmıştı. Hatıralarını bu genç kız birer birer bu deftere kaydetmişti.

Biz de, Ulvi ile beraber, bu defterin bazı mühim sayfalarını çevirelim :

«Kendimi bildiğim zaman, ufak yaştan beri kolları arasına babacığım diye atıldığım, kırk yaşlarında.. mavi gözlü, sarı saçlı, sarı bıyıklı genç adamın; öz babam olmadığını annem bana söylemişti.

— Arkası var —

Kanatlanan Sunam

— Başı 5 inci sayfada —

Suna. Ben, on beş yıldır hep seni böyle uçar gibi evime götüreceğimi düşünmüş, tasarlamıştım.

O; bu kır saçlı adamın, kendisine bir babadan başka birşey olmıyacak bu eski dostun çıldırdığına hükmedecek, otoda çırpınacaktı...

Ben, dudaklarımdan silinmeyen gülümsemelerle ona hep söyleyecektim:

—Senden dört, beş yaş büyük bir oğlum vardı Suna. Seni tanıdığım günden sonra onu daha çok bağrıma bastım. Okumasına, iyi yetişmesine bütün gücümle emek verdim. Üç yıl önce onu Avrupaya yollarken, tam trenin ikimizi ayıracağı dakikada, tıpkı böyle senin kulağına olduğu gibi, ona da eğilmiş, yavaşça bir vaitte bulunmuştum.

Bu vait; sendin sevgili, küçük Suna. O; üç yıldır bu hızla çalıştı. Onun da tıpkı senin Bertmanın gibi uçak mühendisi olmasına ancak bir yıl kalmıştı. Henüz çok genç olduğun için sana baş vurmamıştım. Oğlum temiz bir geçmişle, ve parlak bir diploma ile yurduna dönünce; onu aldığım gibi sana gelecektim. Ve umuyordum ki, oğlumu beğenecek, sevecek, ona bu minik güzel elini uzatacaktın.

Yalnız, yıllar aşmış, birçok hayat denemeleri savmış bu ihtiyar dostun birşeyi unutmuştu. Böyle harikulâde bir kızın uzun uzun yaş almasına hiçbir gencin fırsat vermiyeceğini..

İşte benim küçük kızım. Dostunun bütün hayalleri, bu geç akla gelen düşünce yüzünden kırıldı, dağıldı. Oğlum geldiği zaman ona ne cevap vereceğim? Seni kaybetmek acısı öyle büyük ki bu gece Suna.. Bunu düşünemiyorum.

İlâhi genç kız kollarımda dönerken, ben, hep bunları sayıklıyan kalbimin, onun kuş göğsü üstünde dövündüğünü anlıyordum.

Bir aralık omuzuma doğru hafifçe eğilerek güzel, son derece derin bir gülüşle onun gülümsediğini gördüm. Başımı çevirdiğim zaman Bertmanın iki siyah elmas gibi yanan ateşli bakışları ile karşılaştım.

Müzik bitmişti.

Zaten benim içimdeki onbeş yıllık büyük emel de, iki seven gözün can alan bakışları ile can vermişti.

Sunayı Bertana verdikten sonra, salonun kamaştıran ışıklar ruhumu yaktı. Çankayanın mavi köşkünde herşey pırıl pırıl yanarken, ben, gönlümün karanlığı içinde kimseye görünmeden uzaklaştım.

***

Düğün sabahı Ankaranın tayyare meydanı dostlarla, arkdaşlarla dolu..

Ortada küçük bir tayyare çiçeklerle, celenklerle, kurdelelerle süslü.. Biraz sonra Bertanla Suna İstanbula uçacaklar. Oradan da Nise gideceklermiş.

El sıkmalar.. Saadet ve iyi gezi dilekleri, mektuplaşma vaitleri.. Ayrılık saatinin bu acı ile karışık tatlı sözleşmeleri.

Sunanın babası, siyah elbiseleri içinde çok solgun görünüyor.

Annesi, zarif elbiseleri ve halâ çok genç görünen yüzü, bir tel ağarmamış saçları ile Sunanın ablası gibi.. Sunanın kardeşleri de orada. Ablası Engin iki yıl önçe evlendiği değerli, tanınmış bir operatör olan kocasının yanında.

Küçük Suna, el sıkıyor, öpüşüyor, gülümsiyerek dostlarına veda ediyor.

Üstünde pek zarif bir seyahat kostümü var. Yüzünün sol tarafına düşen küçük kenarsız şapkasından dökülen kumral bukleleri, ensesini öpüyor.

O kalabalık arasında içi ağlayan, kızarmış gözlü eski dostunu nasıl da görebildi?

Benim anlayışlı, zeki Sunam, kuş gibi yanıma sokuldu:

— Size gücendim bay Ekrem. Sizi danstan sonra çabucak kaybediverdim. Sabaha karşı çok aradım, bulamayınca öyle üzüldüm ki...

—İhtiyarlık Sunacığım, dedim. Fazla ışığa, şenliğe, gece uykusuzluklarına katlanamıyorum. Başım dönüyor!!.

Gene o sevdiğim, bayıldığım gülüşü ile Bertana baktı. Ben, bu bakışların benim çok sevdiğim birine, Suna için yetiştirilmesine çok dikkat ettiğim oğluma olmasını ne kadar istemiştim. On beş yıl.. Dile kolay bu.. On beş yıl bunu sayıklamıştım.

Onlar, uçaklarına atlayarak kuş gibi kanatlandılar, gittiler. Sunamın göklerde küçük bir izi bile kalmadı.

Fakat gönlümdeki izi, öyle derin ve öyle kuvvetli idi ki... Meydandan dönerken, on beş yıl daha ihtiyarladığımı anladım.

Bu kaybedilen saadet için yaşlanan gözlerimi silerken, bir yıl sonra uğrayacağım acının.. yıllarca bekliyen oğlumun kırılışı karşısında nasıl çürük bir ağaç gibi çökeceğimi düşündüm.

Cumhuriyet Bayramı

— Başı 3 üncü sayfada —

girişiyorlardı.. Düşmanlar bize derin mezarlar kazarken, saltanat erkânı kızıl ihtiraslarını, kefenlerimizin parasıyle yaptırdıkları şanpanya havuzlarında, söndürüyorlardı... Şimdi.. Cumhuriyet nesli, o kanlı maziyi, tarihin tutuşan alevli yapraklarında yaktı.. Ve o kara ve kanlı idare yerini münevver Türk gençliğine, Cumhuriyet için çarpan kalplerin.. hürriyet havasile dolan dimağların Kemalist Türkiyesine bıraktı!.. Artık Osmanlı yok... Türk Cumhuriyeti var!..

Cahil, mutaassıp, batıl, örümcekli kafalar yok... devrimci gençler var!.. Artık yurt, Emperyalist çizmelerin sert adımları altında inlemiyor... Yalnız o acı seneler kalplerimizde, dimağlarımızda ebediyen mahfuz birer hatıra olarak kalacaklar; ve fikirlerimize daima hamle kırbaçları şakırdatacaklardır. O.. mazinin kan kokan, kızıl feceat seneleri, gençliğe hürriyet yolunu.. medeniyet yolunu.. ebediyet yolunu gösterecektir.

Tarihin derinliğine gömülen, tarihin alevli yapraklarında tutuşan o kanlı saltanatın.. kalplerimizde ve yurtta açtığı derin yaralar, el'an sızısını kaybetmedi... Halâ damarlarımızda duyuyoruz o sızıyı.. Bu yara, Kemalist nesil için yalnız acı bir hatıra olarak kalacak; ve.. daima hürriyet, erginlik yolunun rehberi olacaktır!..

Ey çelikten Türk genci!.. İstikbalin nurlu seneleri içinde doğacak münevver, asîl Türk evlâdı!.. Gençliğin taze, çelik heyecanları içinde sertleşen ruhun, o kara günleri unutmasın... Işıklı gözlerin nurlu kafan o acı hatıraları silmesin... Zira sen, önüne dikilmiş gök gözlerin, inandırıcı ışığında hedefine varabilmek için.. hızını ondan.. mazinin bu fecaatlarından alacaksın.

Sakaryada.. Dumlupınarda... İnönünde düşman obüslerine tunç vucutlarını siper yaparak : istiklâli kurtaran anan, baban, kardeşin Cumhuriyeti yarattılar... Şimdi bu şehit yavruları o mukaddes anıdı sana emanet ediyor... Cumhuriyet senin anan.. baban.. en mukaddes şeyindir... Canından çok onu sev, ona bağlan..

Haydi.. kalbinle, bütün temiz duygularınla, mert, asîl sesinle haykırır :

Yaşasın Büyük Türk ulusu
Yaşasın Atatürk...
Yaşasın İstiklâl
Yaşasın Cumhuriyet...
Yaşası devrimci Kemalist gençlik.

No. 42 **YARIM AY** BİLMECE KUPONU No. 42

Bilmece No. 42

K...a .l.n .uy.s..u k..d.n ..ş..s.n

Yukarıdaki cümlede noktalarla gösterilen boşluklara, öyle harfler koyunuz ki: her gün kullandığımız bir Atalarsözü çıksın!

Bu bilmeceyi doğru çözenlere armağanlarımız:

Birinciye beş gümüş lira; 2 - 10 uncuya birer gümüş lira; 11 - 20 inciye briyantin, pomat, traş makinesi; 20 - 30 uncuya yüz kuruşluk bir kitap; 31 - 50 inciye yetmiş beş kuruşluk kitap; 51 - 70 inciye elli kuruşluk; 71 - 100 üncüye onbeş kuruşluk bir kitap.

---

40 inci sayımızdaki bilmecenin doğrusu: **(TÜRK ANTRASİTİ)** dir.

Bu bilmeceyi doğru çözenler arasında çekilen kurada kazananlar:

Paltoluk kazmir: İzmir, O. T. tütün şirketi mübayaa memuru bay Mahmut Ekrem Yaprak. **Ayakkabı:** Simav halı imalâthanesi sahibi Namık Başaran kızı Süheylâ Başaran. **Şemsiye:** Giresun Deniz nakliyat komisyoncusu bay Zeki Erdem muhasibi Rıza Altay.

Briyantin: İstanbul Hırkaişerif Akseki mahallesi No. 11 Nigâr Sezel, İstanbul Üniversite hukuk fakültesi talebesinden Reşad İleri, İstanbul Samatya, Arabkuyusu No. 8 Meveddet, İstanbul Beykoz Yalıköy Fıstıklıyzlı sokak No. 41 Kemal Sabit.

Traş Makinesi: İstanbul Hukuk fakültesi Orhan Doğaner, İstanbul Kadıköy Altıyol No. 16 Sıtkı Güner.

Pomat: İstanbul Kız lisesi 1489 No. Birgin, İstanbul Şişli Osmanbey Tavukçufeti sokak No. 14 Süreyya Pelit, İstanbul Çarşıkapı Hüseyinağa mahallesi Medrese sokağında No. 4 Saniye.

Resimli Şark Kolleksikonu: Ankara Adliye Vekâleti merkez bürosu memurlarından Arif Ergen, İzmir Bornova, Filiz sokak No. 25 Muazzez.

Çalışkan Çocuk Kolleksiyonu: Samsun Belediye memurlarından Naciye Serab.

Yüz kuruşluk kitap: Ankara Ziraat Vekâleti levazım ayniyat kısmında Nuri, Ankara İktisat Vekâleti hususî kalem daktilosu Nigâr, Bursa Tarım okulu 2 inci sınıf No. 324 Sefer Aykut, İzmir Tilkilik Büyükfettah sokak No. 11 Saadet, İzmir Ziraat bankasında H. Orhan. İzmir Şark merkez ecza deposu Melâhat, Giresun Akgün mürettiplerinden Hüseyin Kaya, Manisa Memleket hastanesi makinisti Sadık Yücel, Balıkesir Lise son son sınıf edebiyat kolu 730 Türkân, İstanbul Küçükpazar maliye şubesinde Rehadiye, İstanbul Acıçeşme Topağacı sokak No. 3 Melek Gülel, İstanbul Taksim Cumhuriyet caddesi Uğurpalas No. 2 Refik Çelikel, İstanbul Üsküdar Dürbali Şairruhi sokak No. 3 öğretmen Sacid Okyay, Malkara Posta ve telgraf müdürü Salâhaddin Vural kızı Suna Vural, Ayvalık Acenta tüccar ve komisyoncu Ahmet Cemil Erener.

Elli kuruşlük kitab: Ankara İncesu Topraklık tuz nazırı Asım köşkünde No. 148 Nilüfer, Ankara Hamamönü Akyel sokak No. 26 Rıfkı Konay, Ankara Sağlık Bakanlığı levazım şubesi memurlarından Nail Can kızı Güzin Can. İzmir Posta kutusu 400 Fethi Oğuz Özel, İzmir Tilkilikorta okulunda No. 36 Refik, İzmir Karşıyaka istasyon sokak No. 33 Suhandan, İstanbul Şişli Mecidiyeköy Kervangeçmez sokak Sabahat, İstanbul Cerrahpaşa Hupyar mahallesi Büyüktulumba sokak No. 27 yüzbaşı İrfan kızı Sezer, İstanbul Kabataş erkek lisesi 292 O. Baykal, İstanbul Eyüp Fesane fabrikası marangoz Tahir, İstanbul Şehzadebaşı Fevziye caddesi No. 25 Muhiddin Erman, İstanbul Bakırköy 13 Perihan, İstanbul İtalyan ticaret lisesi Mehlika, Maraş Orta okul sınıf 2 - A No. 255 Mehmet Deligönül, Bursa İstiklâl caddesi 276 evde Fikriye Gülümay, Bursa Tarım okulu 293 T. Sümer, Sivas lisesi sınıf IV - A Hermin, Eskişehir Sakarya caddesi No. 125 Saim Ercel, Edirne Meriç kitabevi sahibi bay Hilmi Atakan elile Haydar, Manisa Askerlik şubesinde binbaşı Neşet eşi Ayşe, Balıkesir Savaştepe öğretmeni Mehmet Aytaç oğlu M. Aytaçoğlu, Elâziz Orta okul 3 - Ada No. 508 Halis Erdoğan, İzmir Konak postarestant 13 Adnan Günal, İstanbul Şişli Matbaacıosmanbey sokak No. 1 Gönül, İstanbul Gümrük muhafaza başmüdüriyeti kâtiplerinden Abdülkadir, Manisa Ulus gazetesinde Hikmet, Trabzon Şifa eczanesinde Remzi kıaı Melâhat, İstanbul Hocapaşa İbnikemal caddesi 47 Fevziye Akkan, Ankara Tüfek fabrikası çarkhanesinde Fuad Kaynak, Ankara Silâh fabrikası 1 şubede 1714 Hilmi Kayaçetin.

25 Kuruşluk kitap: İstanbul Ortaköy orta okul sınıf 3 No. 363 Nermin, İstanbul Kız sanat okulu T. Nalide Ozar. İstanbul Üsküdar sulh hukuk mahkemesinde zabıt kâtibi M. Artun, Ankara D. D. yolları hasılat muhasebesinde Enver Okandar, Ankara Posta ve telgraf umum müdürlüğü evrak ve istatistik bürosu memurlarından Z. Aylâ, İzmir Erkek lisesi (eski kız lisesi binası) orta kısım No. 1372 S. II - I Vahit, İzmir Basmahane Fettah mahallesi Dibek sokak No. 8 Nedim Kılıçoğlu, Adana Erkek orta okulu sınıf 2 - B No. 296 Salim Atik. Adana Kız lisesi son sınıf Leman Nural, Adana Cezaevinde Suphi Erbaş, Adana İcadiye mahallesi N. 58 Perran Su, Adana Kız lisesi 4 - A 244 Fikriye, Tokat Nakliye bölük kumandanı Yzb. Feridun kızı Nermin, İnegöl Adapazarı Emniyet bankası İnegöl şubesi tahsildarı Sabri Serin, İnegöl öğretmen İbrahim Uz elile Hikmet Öz, Karamürsel Kaptanoğlu Zeliha, Konya Piyade alayı asteğmen Celâl Erk, Çorum Hususî muhasebe varidat kâtibi Rıza Sabuncu, Diyarbekir posta memuru Remziden Saadet, Bolu İnhisarlar başmemuru Ş. Maçkan oğlu Fikret, Kayseri Cumhuriyet mahallesi Halkevi sokak No. 39 Selim Ka, İstanbul Kandilli Kız lisesi 832 Nihal Esad, Kayseri liseli 9 c de 940 Mihriban Köprülü, Kırıkkale Askerî sanat lisesi No. 48 Rahmî, İstanbul Kız lisesi 977 III-D Türkân, İstanbul Erkek lisesi sınıf 2 1312 Hakkı, İzmit Kemalpaşa caddesi 234 İlhan Yücetürk, İstanbul Belediye emlâk müdürü bay Muhsin Ergin kızı Vedia Ergin, Denizli Değirmenönü, Kiremitçi caddesi No. 10 Fikret Tuna, İstanbul Çengelköy Cumhuriyet halk caddesi 59 Burhan, Gazianteb Gaziler caddesi No. 186, Aydın Bay İbrahim Badur oğlu vasıtasile Fadile Badur, Hadımköy Işıldak bölük makinisti Sadettin kızı Şermin, İstanbul Adapazarı Ticaret bankası Cahit Aktan, İstanbul İnhisarlar umum müdürlüğü muhasebe merkez kısmında Semiha Işın, İstanbul Çamlıca Sarıgazi caddesi No. 47 Selma Vedat, Osmaniye (Seyhan) İstiklâl okulu öğretmeni bayan İsmetten Belkıs Akkök, Pınarhisar Suvari alayı komutanı Yaşar Atıer kızı S. Y. Atıer, Malatya Kadastro fen memuru Şahin, Mersin posta kutusu 42 Sami Altıok.

Yazı direktörü: Emin Refik Uzman No. 42 1 İkinciteşrin 1936 **Basan: Resimli Ay Basımevi T. L. Ş.**

ON

SENE

GENÇLEŞTİM

Bundan böyle ihtiyar ve donuk bir hal alan teni, temiz ve genç bir hale sokup beyazlaştırmak çok kolay bir iş. Sonunda fen, ten ve cildi iyice besleyen maddeyi de keşfedip ortaya çıkardı. Bu madde uğuşturularak tene sürülünce, mesamat tamamile açılıp serbest kalıyor. Çizgi ve buruşukluklar bertaraf oluyor, bazı cilde arız olan siyahımsı noktalar yokoluyor. Bu temizleyici ve besleyici madde yalnız: yeni "TOKALON,, kreminde vardır.

Bu maddede, harikulâde bir kuvet bulunduğu için, en çirkin yüzler bile az zaman da genç ve güzel bir hal alıyorlar

" OKALON,, kreminin "Pembe,, renkli olanını gece yatmadan önce kullanınız. Uykunuzda derinizi tazelendirir. Sabahları ise "TOKALON,, kreminin "beyaz,, renkde olanını kullanınız. Tene bir beyazlık, bir serinlik verir.

Beyaz "TOKALON,, üzerine sürülen podra bütün gün kuvetini muhafaza eder. Teniniz, cildiniz nekadar fena olursa olsun "TOKALON,, kremini kullanmağa başladıktan sonra elde edeceğiniz neticeyi sevinçle karşılayacaksınız, "TOKALON,, ile hiç ummadığınız bir netice elde edeceğinize emin olabilirsiniz.